

**KOHTAAMISKIRJASTO OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULUN  
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPISKELIJOILLE**

"On hyvä oppia näkemään maailma kaikissa väreissään"

Lotta Tanner ja Katariina Tervonen  
Opinnäytetyö  
Syksy 2013  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

## TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

---

Tekijät: Lotta Tanner ja Katariina Tervonen

Opinnäytetyön nimi: Kohtaamiskirjasto Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

Työn ohjaajat: Markku Koivisto, Raija Tammi, Pirjo Ylikauma

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2013

Sivumäärä: 54 + 8 liitesivua

---

Teimme toiminnallisen opinnäytetyön, joka perustui Elävä kirjasto –menetelmään. Se oli Kohtaamiskirjasto-tapahtuma Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä sen opiskelijoille. Kohtaamiskirjastossa opiskelijat lainasivat erilaisia taustoja omaavia ihmisiä keskusteluja varten. Järjestimme Kohtaamiskirjaston, sillä ihmisarvon kunnioittaminen ja taito kohdata ihmisiä ovat pohja sosiaali- ja terveysalan asiakastyölle. Ne eivät kuitenkaan aina toteudu työelämässä, esimerkiksi koventuneiden arvojen ja vähentyneiden resurssien takia. Kohtaamiskirjasto toteutettiin 10. syyskuuta 2013.

Tavoitteenamme oli tukea sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja asiakastyön osaamista antamalla heille mahdollisuus kohdata erilaisia ihmisiä. Tarkoituksena oli syventää opiskelijoiden näkemystä ihmisyydestä ja parantaa heidän valmiuksiaan kohdata erilaisia ihmisiä.

Opinnäytetyömme toiminnan ja arvioinnin pohjana on tietoperusta, jossa käsittelemme sosiaali- ja terveysalan lakeja ja eettisiä ohjeistuksia sekä ihmisarvoa ja -oikeuksia. Keskeisenä on Elävä kirjasto -menetelmä, jonka avulla käsittelemme ihmisten moninaisuutta, holistista ihmisenäkemystä, ennakkoluuloja, syrjintää, vuorovaikutusta ja ihmisten kohtaamista.

Kohtaamiskirjasto oli onnistunut tapahtuma, ja se tuki opiskelijoiden ammatillisuutta hyvin. Opiskelijat kokivat saaneensa tapahtumasta hyötyä tulevaan työhönsä. Tapahtuma myös herätti opiskelijoissa paljon ajatuksia muun muassa erilaisuudesta, ennakkoluuloista, ihmisyydestä ja ihmisarvosta. Kohtaamiskirjasto koettiin sopivaksi tapahtumaksi kohderyhmälleen.

---

Asiasanat: Elävä kirjasto, sosiaali- ja terveysala, eettisyys, ihmisarvo, kohtaaminen

## ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences  
Degree Programme in Social Services

---

Authors: Lotta Tanner and Katariina Tervonen

Title of thesis: The Living Library based event for social and health care students

Supervisors: Markku Koivisto, Raija Tammi, Pirjo Ylikauma

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2013      Number of pages 54 + 8 appendix pages

---

Because the respect of human dignity and skills in facing other people are the foundation for working with clients inside social and health care, we organized, as our thesis, an event based on the Living Library method. Our target group consisted of students in Oulu University of Applied Sciences: The School of Social and Health Care.

Our aim was to promote the ethical know-how of the students of social and health care and sustain their skills in working with clients.

During the event the students borrowed different living books. In discussions with the books the students could deepen their views of humanity and their readiness to be confronted with all kinds of people was increased.

The event was successful. The students felt that they had benefited in regard of their future work. They also felt that the event had provoked many thoughts concerning difference, prejudice, humanity and human dignity.

As it was carried out, the Living Library was responding to some needs of the students of social and health care. The event was promoting knowledge of ethical aspects and improving the client service by offering possibilities to better understand the other's perspective.

---

Keywords: The Living Library, social and health care, ethicalness, human dignity

# SISÄLLYS

<b>1</b>	<b>JOHDANTO .....</b>	<b>5</b>
<b>2</b>	<b>OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS .....</b>	<b>7</b>
<b>3</b>	<b>KOHTAAMISIA SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA .....</b>	<b>10</b>
3.1	IHMISARVO ASIAKASTYÖN LÄHTÖKOHTANA .....	10
3.2	EETTINEN OSAAMINEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN ASIAKASTYÖSSÄ .....	12
<b>4</b>	<b>ELÄVÄ KIRJASTO -MENETELMÄ .....</b>	<b>16</b>
<b>5</b>	<b>KOHTAAMISKIRJASTON IDEOINTI JA SUUNNITTELU .....</b>	<b>20</b>
<b>6</b>	<b>KOHTAAMISKIRJASTON TOTEUTUS .....</b>	<b>22</b>
6.1	KIRJOJEN HANKINTA JA PEREHDYTYS .....	22
6.2	MARKKINOINTI .....	24
6.3	KOHTAAMISKIRJASTON RESURSSIT .....	26
6.4	PÄIVÄ KOHTAAMISKIRJASTOSSA .....	28
<b>7</b>	<b>ARVIOINTI .....</b>	<b>33</b>
7.1	ARVIOINTIMENETELMÄ .....	33
7.2	TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI .....	36
<b>8</b>	<b>EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS .....</b>	<b>46</b>
<b>9</b>	<b>POHDINTA .....</b>	<b>48</b>
	<b>LÄHTEET .....</b>	<b>51</b>
	<b>LIITTEET .....</b>	<b>54</b>

Välittäminen, huolenpito, jakaminen, yhteisöllisyys, tasa-arvo ja muut ihmisyyden arvostamiseen liittyvät asiat ovat jääneet taka-alalle yhteiskunnallisessa keskustelussa. Näitä tärkeämpinä asioina pidetään nykyään tuottavuutta, tehokkuutta sekä kilpailua. (Bardy. Känkänen. 2005, 25–27.) Yhteiskunnan arvot ovat koventuneet, mikä heijastuu ihmisarvon määrittymiseen. Ihmisarvon määrittelevät raha, menestys ja maine, jotka eivät kuitenkaan ole saavutettavissa suurimmalle osalle ihmisistä (Ojanen. 2002, 56). Samat muutokset arvomaailmassa vaikuttavat myös yhteiskunnan resurssien jakaantumiseen, mikä taas näkyy sosiaali- ja terveysalan työkentällä haasteena kohdata asiakkaita yksilöllisesti. Myös työntekijöiden omat arvomaailmat muotoutuvat yhteiskunnan vaatimusten alla.

Kaikkea sosiaali- ja terveysalan työtä ohjaava periaate on ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioitus. Ihmisarvo on jokaiselle yhtäläinen ja ainutkertainen, eikä se ole riippuvainen ihmisen omasta käytöksestä tai toiminnasta. Ammattilaisten on ymmärrettävä, hyväksyttävä ja puolustettava ihmisarvon toteutumista kaikissa tilanteissa. (Talentia ry. 2005, 7.) Ihmisarvo on ajatus, josta ollaan yksimielisiä ja joka on kirjattu julistuksiin, ohjeisiin ja lakeihin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että se toteutuisi käytännössä, kuten sosiaalisissa rakenteissa, ihmisten kokemuksissa omasta arvostaan ja ihmisten tavoissa kohdata toisensa. Sosiaali- ja terveysalalla ihmisarvo konkretisoituu siinä, miten sitä kunnioitetaan ja toteutetaan. (Sarvimäki ym. 2009, 119.)

Taito kohdata ihmisiä on sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tärkeimpiä osaamisvaatimuksia. Se on niin tärkeää, että sitä pidetään jopa selviönä. Aitoa kohtaamista voidaan opiskella, mutta siinä ei koskaan tulla täysin valmiiksi. Asiakkaan kohtaaminen on aina uusi tilanne eikä sitä voi harjoitella etukäteen. Siksi tilanteeseen on mentävä avoimesti ja vastaanottavaisesti. Kohtaamistilanne on ainutlaatuinen kokemus kaikille osapuolille. (Mäkisalo-Ropponen. 2011, 7.) Järjestämämme Kohtaamiskirjaston tavoitteena oli osaltaan tukea sosiaali- ja terveysalan tulevien ammattilaisten asiakastyön osaamista tarjoamalla kokemuksia erilaisten ihmisten kohtaamisesta. Vaikka kohtaamiseen ei voi koskaan olla täysin valmistautunut, voi erilaisia ihmisiä kohtaamalla saada valmiuksia tuleviin asiakastilanteisiin ja niiden ymmärtämiseen.

Kohtaamiskirjasto perustui Elävä kirjasto -menetelmään, joka pyrkii erilaisten ihmisten välisen kohtaamisen ja vuoropuhelun avulla edistämään moninaisuuden, ihmisoikeuksien ja ihmisarvon

kunnioittamista. (Elävä kirjasto. Hakupäivä 3.5.2013.) Elävän kirjaston tavoitteena on lisätä keskustelujen avulla tietoisuutta siitä, että me ihmiset emme loppujen lopuksi ole niin erilaisia, ja murtaa siten ennakkoluuloja, jotka usein johtavat yksilöiden ja ihmisryhmien syrjintään (Elävä kirjasto – Järjestäjän käsikirja. 23). Näitä asioita halusimme tuoda esille sosiaali- ja terveysalan tuleville ammattilaisille. Samat arvot löytyvät myös eri alojen osaamisalueista, opetussisällöistä ja esimerkiksi eettisistä ohjeistuksista, mutta ne saattavat jäädä konkreettisempien osaamisalueiden ja myöhemmin työelämässä koventuneiden arvojen ja vähentyneiden resurssien, varjoon.

Kohtaamiskirjastossa osallistujat lainasivat kirjojen sijaan ihmisiä, jotka olivat erilaisiin vähemmistöihin tai muihin ryhmiin kuuluvia, jotka usein kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää. Kirjoina on myös henkilöitä, joiden taustat, esimerkiksi sairaus tai seksuaalinen suuntautuminen, aiheuttavat epätietoisuutta ja epävarmuutta heitä kohtaavissa ihmisissä. Kirjat keskustelivat lainaajiensa kanssa omasta elämäntarinastaan ja kokemuksistaan sekä vastasivat lainaajiensa kysymyksiin. Tavoitteena oli, että Kohtaamiskirjastossa koettujen aitojen kohtaamisten avulla osallistujia syvensi ymmärrystään ihmisen arvosta, yksilöllisyydestä ja kohtaamisen merkityksestä.

Olemme molemmat vierailleet erilaisissa Elävissä kirjastoissa ja pitäneet niitä mielenkiintoisina ja ajatuksia herättävinä kokemuksina. Omien kokemusiemme pohjalta mahdollistimme vastaavan tapahtuman ihmisille, joiden tiesimme hyötyvän siitä. Elävä kirjasto -menetelmän avulla voidaan kehittää sosiaali- ja terveysalan osaamista. Kaikki ne arvot, joita Elävä kirjasto -menetelmä ja meidän Kohtaamiskirjastomme edistävät, ovat tärkeässä asemassa sosiaali- ja terveysalalla ja ajankohtaisia nykyajan yhteiskunnassa. Osallistujiksi valikoituivatkin juuri sosiaali- ja terveysalan opiskelijat, joiden tulee tulevassa työssään toteuttaa näitä arvoja ja edistää ihmisarvon kunnioittamista.

Opinnäytetyömme tulostavoitteena on tukea sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja asiakastyön osaamista kohtaamalla erilaisia ihmisiä. Järjestimme Elävä kirjasto -menetelmään perustuvan Kohtaamiskirjasto-tapahtuman, jossa Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön opiskelijat pääsivät kohtaamaan ihmisiä joilla oli erilaisia elämäntilanteita ja taustoja, sekä keskustelemaan heidän kanssaan. Päätulostavoite jakaantuu seuraaviin kolmeen osa-alueeseen 1) Kohtaamiskirjasto on onnistunut ja toimiva tapahtuma, joka 2) tukee sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista syventäen heidän näkemystään ihmisyydestä, 3) tukee asiakastyön osaamista antaen valmiuksia kohdata erilaisia ihmisiä ja 4) Elävä kirjasto -menetelmä toimii näitä konkretisoivana välineenä. Opinnäytetyöstämme hyötyvät ensisijaisesti Kohtaamiskirjastoon osallistuvat sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Toissijaisesti hyötyvät tapahtumaan osallistuneiden tulevat asiakkaat ja työyhteisö sekä Oulun seudun ammattikorkeakoulu, jonka opiskelijoiden oppimista tapahtuma tukee.

Toiminnallisena tavoitteena oli, että kohtaamisten ansiosta osallistujien eettinen osaaminen ja asiakastyön osaaminen vahvistuu. Kaikkea sosiaali- ja terveysalan työtä ohjaavat lait ja eettiset ohjeistukset. Ammattieettisissä ohjeissa kirjoitetaan muun muassa ihmisarvon kunnioittamisesta ja ihmisten oikeudenmukaisesta kohtelusta. Ihmisen kunnioittamiseen kuuluvat muun muassa inhimillinen kohtelu, luottamuksellisuus, yksityisyyden suoja, hyvä vuorovaikutus, rehellisyys ja itsemääräämisoikeuden edistäminen. Oikeus asianmukaiseen hoitoon ja ihmisarvoiseen kohteluun ei saa riippua potilaan iästä, asuinpaikasta, sosiaalisesta asemasta, äidinkielestä, sukupuolesta, etnisestä taustasta, kulttuurista, sukupuolisesta suuntautuneisuudesta tai vakaumuksesta. (ETENE. 2001, Hakupäivä 7.5.2013.) Tarkoituksenamme oli tukea näille eettisille periaatteille perustuvaa vuorovaikutusosaamista.

Vuorovaikutustaidot kuuluvat osana sosiaali- ja terveysalan työkenttään ja asiakastyön osaamiseen. Työntekijän vastuulla on se, miten asiakkaan kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja kuinka se etenee. Ammatillisuus antaa työntekijälle varmuutta ja välineitä vuorovaikutuksen toteuttamiseen, mutta toisaalta se voi myös luoda verhon, jonka taakse työntekijä ihmisenä piiloutuu. Ammatillisuuden verhon takaa aito kohtaaminen ei toteudu. Kaikki ihmisten välinen kohtaaminen tapahtuu vain ihmisyyden välityksellä. Kohtaamisessa käydään kohti toista ihmistä.

Aidossa kohtaamisessa ihmisten elämänpiirit saavat kosketuspinnan keskenään. (Mattila. 2008, 12–13.) Kohtaamiskirjastossa osallistujat eivät kohdanneet ihmisiä ammatillisessa roolissaan, vaan omina itsenään. Tavoitteena oli, että henkilökohtaisten kohtaamiskokemusten ansiosta osallistujat saivat uutta perspektiiviä myös ammatillisiin kohtaamisiin ja asiakastyön osaamiseen.

Jokainen ihminen on ainutkertainen yksilö. Jokaisella yksilöllä on aina henkilökohtaisen historian, muistojen ja kokemusten lisäksi myös henkilökohtainen nykyhetki ja tulevaisuus. Arvostukset ja näkemykset muodostavat henkilökohtaisen elämäntutkimuksen, ja ne ilmenevät niin yksilön tavassa elää kuin myös elämäntyyliin, ajatuksissa, suunnitelmissa, tavoitteissa ja teoissa. (Sarvimäki ym. 2009, 138.) Ihmisillä on usein tapana luokitella ihmisiä ryhmiin heidän ominaisuuksiensa ja tapojensa perusteella. Tämä on luonnollinen tapa jäsentää maailmaa ja vähentää tuntemattomuuden pelkoa. Tällainen luokittelu kuitenkin vaarantaa ihmisen yksilöllisyyden ja ainutkertaisuuden tunnistamista, ja saattaa aiheuttaa stereotypioita sekä negatiivisia asenteita ryhmiteltyjä ihmisiä kohtaan. Kohtaamiskirjaston tarkoituksena oli saada osallistujat näkemään yksilöllisiä ihmisiä ryhmittelyjen takaa.

### **Oppimistavoitteet**

Oppimistavoitteemme perustuu kolmeen sosiaalialan osaamisalueeseen. Itse tapahtuman eli Kohtaamiskirjaston järjestäminen tukee osaamistamme yhteiskunnallisen kompetenssin alueella. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sisältää muun muassa kyvyn analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja eri tasoilla. Yhteiskuntaosaamiseen kuuluu myös kyky käyttää erilaisia esimerkiksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja murtamaan niitä rakenteita, jotka tuottavat epätasa-arvoa. (Sosiaalialan koulutusohjelman osaamisprofiili. Hakupäivä 8.5.2013.) Järjestäessämme Kohtaamiskirjaston tavoitteenamme oli oppia tällaiseen vaikuttamistyöhön osallistumista.

Opinnäytetyötämme varten kerätty tietopohja perustuu myös oman koulutusohjelmamme osaamisalueisiin. Eettisen osaamisen alue sisältää sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sisäistämisen ja kyvyn eettiseen reflektioon, jotka tulevat tutuksi prosessin aikana. Sosionomin osaamiseen kuuluu myös tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistäminen sekä huono-osaisuuden ehkäiseminen niin yhteiskunnan, yhteisön kuin yksilön tasolla. (Sosiaalialan koulutusohjelman osaamisprofiili. Hakupäivä 8.5.2013.) Opinnäytetyömme tietopohjassa tavoitteenamme oli syventyä sosiaali- ja terveysalan ammattietiikkaan sekä kysymyksiin ihmisarvosta, yksilöllisyydestä ja ihmisen kokonaisvaltaisuudesta.



Sosionomin osaamiseen kuuluu reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen sisäistäminen. Sosionomi osaa esimerkiksi suunnitella, toteuttaa, arvioida sekä raportoida erilaisia kehittämishankkeita. (Sosiaalialan koulutusohjelman osaamisprofiili. Hakupäivä 8.5.2013.)

Opinnäytetyöprosessimme tavoitteenamme oli oppia projektityöskentelystä tapahtuman järjestämisen avulla. Kohtaamiskirjaston suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja raportointi – alusta loppuun – tukevat osaamistamme tulevilla työkentillä mahdollisissa kehittämishankkeissa. Siksi juuri halusimme valita toiminnallisen opinnäytetyön, joka antoi mahdollisuuden toteuttaa ihmisarvoon ja eettisyyteen liittyvän, itseämme kiinnostavan sekä tulevaisuudessa meitä hyödyttävän projektin.

### 3.1 Ihmisarvo asiakastyön lähtökohtana

Ihmisarvo kuuluu jokaiselle. Sitä ei tarvitse omilla teoillaan tai saavutuksillaan ansaita, riittää että on ihmiseksi syntynyt. (Pietilä. 2006, Haettu 24.5.2013.) Mattila (2008) kirjoittaa teoksessaan Arvostava kohtaaminen ihmisarvosta elämän ja persoonan arvostamisena. Hän tuo esille, että hyvän elämän ja vuorovaikutuksen perusta on arvostaminen, joka tarkoittaa inhimillisen elämän, kokemuksen ja tunteiden arvostamista kaikissa muodoissaan. Ihmisyyden arvostaminen ei ole kiinni ihmisen saavutuksista ja saavuttamatta jäämisistä, onnistumisista tai epäonnistumisista. Se on yhtäläisen arvon antamista kaikille ihmisille – asiakkaalle ja työntekijälle – riippumatta esimerkiksi luonteesta, ymmärryksestä tai elämäntavasta. Arvostaminen on myös ihmisen persoonan arvostamista ja ymmärrystä siitä, että jokaisella persoonalla on oma tehtävänsä. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen persoona ja tarkoitettu elämään omana itsenään. Kun ymmärtää tämän, osaa arvostaa jokaisen ihmisen henkilökohtaista elämäntarinaa ja muistaa, ettei kenenkään tarinaa pidä vähätellä, unohtaa, kaventaa tai leimata. (Mattila. 2008, 15–16.)

Ihmisarvon lisäksi kaikille ihmisille kuuluu ihmisoikeudet. Niiden tarkoituksena on taata ihmisarvon mukainen arvokas elämä (Ihmisoikeudet.net. Ihmisen moraali ihmisoikeuksien perustana. Hakupäivä 27.5.2013). Ihmisoikeudet on määritelty YK:n vuonna 1948 julkaistussa ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, jonka tarkoituksena on edistää sitä, että kaikki yksilöt ja kansakunnat tunnustaisivat ihmiskunnan kaikkien jäsenten luonnollisen arvon ja oikeudet, ja noudattaisivat niitä kaikessa toiminnassaan. (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Hakupäivä 20.5.2013.) Käytännössä kaikki maailman valtiot ovat hyväksyneet tämän julistuksen (Ihmisoikeudet.net. YK:n julistukset ja sopimukset. Hakupäivä 20.5.2013). Ihmisoikeuksiin kuuluu esimerkiksi oikeus elää, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus, mielipiteen- ja sananvapaus, oikeus tulla tunnustetuksi henkilönä sekä orjuuden, pakkotyön ja syrjinnän kielto (Ihmisoikeudet.net. Mitä ihmisoikeudet sisältävät? Hakupäivä 27.5.2013).

Ihmisarvon ja – oikeuksien tunnistaminen ja tunnustaminen sosiaali- ja terveysalalla on tärkeää. Eriyisen tärkeäksi sen tekee se, että asiakkaat ovat usein avuttomia, pelokkaita, haavoittuvaisia ja hylättyjä sekä vaikutteille alttiita. Ihmisarvoa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista ei saa unohtaa missään tilanteessa. (Lehtovirta ym. 2012, 334.) Vaikka ihmisarvon ja – oikeuksien

kunnioittaminen ja noudattaminen ovat myös Suomen perustuslaissa (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.) määriteltyjä ihmisen perusoikeuksia, jäävät ne usein nykyaikaisen länsimaisen asenneilmaston jalkoihin. Ihmisen arvoa määrittävät tehokkuus ja tulokset, jolloin heikompiosaisten asema yhteiskunnassa heikkenee. Nykyään hyötyajattelu ja taloudelliset arvot ovat korostuneet, ja julkista keskustelua valtaa yksipuolinen kritiikki, mustavalkoinen näkemys maailmantilasta ja jopa rasistinen vihapuhe, jotka polarisoivat kansan mielipiteitä. Näiden seurauksena ovat eettiset lähtökohdat jääneet taka-alalle. Esimerkiksi maahanmuutto nähdään vain taloudellisena ongelmana, eikä sitä tarkastella muista näkökulmista ollenkaan. Moraaliarvojen eteen ovat tulleet taloudelliset arvot. Erilaisia radikaaleja sosiaali- ja terveysalan leikkauksia perustellaan talouden säästöillä, eikä näkökohtia, kuten yhteiskunnallinen tasa-arvo ja ihmisoikeudet, oteta huomioon. Arviointiperusteen paikan ihmisarvon tieltä ovat ottaneet taloudelliset arvot. Hyvinvoinnin katsotaan perustuvan talouteen. (Ollila. 1997.) Taloudellinen hyvinvointi mahdollistaa paljon asioita, mutta yksinään se ei riitä – kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tarvitaan myös ihmisyyttä vaalivia tekijöitä, kuten tasa-arvoa ja moninaisuuden kunnioittamista.

Moninaisuus tarkoittaa, että ihmisillä on monia tapoja ymmärtää maailmaa ja rakentaa omaa elämäänsä. Tämän ymmärtäminen tarkoittaa ihmisten erilaisten elämäntapojen kunnioittamista. Yhteiskunnan yksi keskeisin ehto on se, että emme ainoastaan suvaitse erilaisuutta ja erimielisyyttä, vaan kunnioitamme aidosti ihmisten oikeutta elää elämäänsä oman elämäkatsomuksensa mukaisesti. (Puhakainen. 2002, 67.) Epäkunnioittavuus ei ehkä ole yhtä väkivaltaista kuin suorat loukkaukset, mutta se voi olla yhtä satuttavaa. Toista ei loukata, mutta hänelle ei myöskään anneta arvoa eikä hän tule nähdyksi kokonaisena ihmisenä, jonka olemassaololla on merkitys. Yhteiskunta saattaa kohdella tiettyä joukkoa ihmisiä tällä tavoin ja nostaa vain harvat ja valitut huomion kohteeksi synnyttäen näin kunnioitusvajeen. Humanitääristen kriisien, kuten nälänhätien, tavoin kunnioitusvaje on ihmisen aiheuttama, mutta toisin kuin ruoka, kunnioitus ei maksa mitään. Miksi siis kunnioitamme niin vähän? (Sennett. 2004, 17.)

Yhteiskunnassamme kunnioitusvaje helposti kohdistuu ihmisiin, jotka ovat ryhmiteltävissä. Tällöin nähdään vain ryhmää leimaavat ominaispiirteet, eikä ihmisten yksilöllisyyttä. Vaikka ihmisen voidaan ajatella kuuluvan stereotyyppisesti kategorisoitavaan ryhmään, ei hän välttämättä vastaa näitä ennakkoluuloja. Erilaista kategorisointia voivat kohdata esimerkiksi ulkomaalaistaustaiset, heteronormatiivista poikkeavat, erilaisten sairauksien kanssa elävät, erilaista etnistä alkuperää

edustavat, eri kieltä puhuvat sekä eri uskontokuntiin kuuluvat ihmiset. Kunnioitusvaje voi tarkoittaa myös syrjintää. Syrjintä tarkoittaa ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että heidän voidaan katsoa kuuluvan tiettyyn ryhmään sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun, esimerkiksi varallisuuden, perhesuhteiden tai asuinpaikan perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki 21/2004. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.) Syrjinnän takana ovat usein ennakkoluulot, jotka ovat perusteettomia ja torjuvia ennakkokäsityksiä, joita muodostetaan toisesta ihmisestä tai ryhmästä ihmisiä kun ei tunneta asian todellista laitaa, vaan joudutaan arvaamaan, olettamaan ja yleistämään (Etninen tasa-arvo työelämässä. Tunnista ennakkoluulosi. Hakupäivä 27.5.2013).

Toiminnallamme halusimme puuttua näihin mahdollisiin ennakkoluuloihin, - ja niistä syntyvään syrjintään - joita voi esiintyä kaikilla ihmisillä, myös sosiaali- ja terveysalan tulevilla ammattilaisilla. Järjestämässämme Kohtaamiskirjastossa lainattavana olleet kirjat omaavat edellä mainittuja taustoja, joiden takia he saattavat kohdata yhteiskunnassa kunnioitusvajetta ja syrjintää. Henkilökohtaisen vuoropuhelun kautta voidaan hälventää näihin ihmisiin liittyviä ennakkoluuloja, ja näin edistää ihmisarvon kunnioittamista sekä ymmärrystä ihmisten monimuotoisesta yksilöllisyydestä. Tällä tavoin Kohtaamiskirjasto tukee sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden valmiuksia kohdata erilaisia asiakkaita.

### **3.2 Eettinen osaaminen sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä**

Kaikkea sosiaali- ja terveysalan työtä ohjaavat lait sekä eettiset ohjeistukset. Koko yhteiskunnan toiminnan perustana on Suomen perustuslaki, joka määrittää yksilön ja julkisen vallan välisen suhteen perusteen. Perustuslaissa säädetään, että julkisen vallan velvollisuus on turvata ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutuminen. (Kansanvalta.fi. Perustuslaki. Hakupäivä 20.5.2013.) Perusoikeuksiin on kirjattu muun muassa ihmisten yhdenvertaisuus, mikä tarkoittaa, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.) Tämä laki velvoittaa kaikkia kansalaisia kohtelemaan toisiaan yhdenvertaisesti ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia. Suomen perustuslaki on perustavanlaatuinen asia, joka määrittää ihmisten välistä kanssakäymistä ja on toimivan yhteiskunnan kivijalka. Samalla se on myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työn pohja. Tämän alan työntekijöiden tulee kaikessa työssään noudattaa ja edistää yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia.

Lain ohella sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työtä ohjaavat eettiset periaatteet ja ohjeistukset, joita ovat määritelleet muun muassa eri alojen omat ammattiliitot sekä sosiaali- ja terveysministeriön alainen valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta ETENE. Eettisten ohjeistuksien tarkoitus on auttaa työntekijää tekemään valintoja, ohjaamaan ja arvioimaan omaa ja toisten toimintaa sekä tutkimaan toimintansa perusteita. Etiikka antaa valmiiden ratkaisujen sijaan työntekijälle välineitä pohtia ja ajatella. (ETENE. Terveydenhuollon yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet. Hakupäivä 20.5.2013.) Sosiaali- ja terveysalan ammattieettiset ohjeet ja periaatteet ohjaavat ammattilaisten toimintaa arjessa. Ne ovat arvoja, joita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen tulee aina omassa toiminnassaan heijastaa, ja ne auttavat erittelemään omaa ja työyhteisön toimintaa sosiaalisesti arvokkaasti ja laadukkaasti. Eettiset periaatteet muistuttavat sosiaali- ja terveysalan työntekijää hänen perimmäisistä ammatillisista tavoitteista. Etiikka auttaa näkemään ihmisen kehittymismahdollisuudet ja arvokkuuden siellä, missä ne saatetaan yhteiskuntapoliittisesti unohtaa. Ammattieettisten periaatteiden tulisi läpäistä kaikki sosiaali- ja terveysalan toiminta, ajattelu ja tekeminen. (Mäkinen ym. 2009, 186.)

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) on tehnyt vuonna 2011 julkaisun Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta, jossa alan yhteisiksi eettisiksi suosituksiksi on mainittu asiakkaiden ihmisarvon ja perusoikeuksien kunnioittaminen, asiakkaan edun toteutumisesta huolehtiminen, arvostava ja inhimillinen vuorovaikutus, työn laadusta ja palvelukokonaisuuden oikeudenmukaisuudesta huolehtiminen sekä vastuullisuus päätöksenteossa ja toimintakulttuurissa. ETENE:n eettisten suositusten mukaan hyvää hoitoa ja palvelua on asiakkaan inhimillinen ja yksilöllinen kohtelu, suvaitsevaisuus, hänen hyvinvointinsa kokonaisvaltainen tarkastelu sekä hänen kielellisen ja vakaumuksellisen taustansa huomioon ottaminen. (ETENE. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Hakupäivä 22.5.2013.) Järjestämässämme Kohtaamiskirjastossa osallistujat asettuivat näiden asioiden äärelle kohdatessaan erilaisista taustoista tulevia, yksilöllisiä ihmisiä. Eettisten periaatteiden esille tuominen on tärkeää, sillä kaikkien sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmien osaamisalueisiin ja opintoihin ei kuulu esimerkiksi vuorovaikutusosaaminen ja asiakaslähtöisyyden huomioiminen. Eettinen perusta on kaikille kuitenkin sama ja sen kautta asiakas voidaan kohdata yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Sosiaali- ja terveysalan työn perustana on holistinen, eli kokonaisvaltainen, ihmiskäsitys. Ihmiskäsitys on kuva ihmisestä, tämän ominaisuuksista ja toiminnasta sekä toiminnan perusteista. Se on erityisen tärkeää sosiaali- ja terveysalan työssä, koska se ohjaa ammattilaisen toimintaa ja valintoja. (Lehtovirta ym. 2012, 330–331.) Holistisuus tarkoittaa ihmisen näkemistä kokonaisvaltaisesti ja sitä voidaan Rauhalan (2005, 34–47) mukaan hahmottaa kolmella tasolla; kehollisuus, tajunnallisuus ja situationaalisuus, eli suhde tilanteisiin. Toisin sanoen ihminen on psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus, joka on sidoksissa kulttuuriin, aikaan ja paikkaan. Ihmiskäsitys on usein enemmän vain vaistomainen tuntuma, mutta sosiaali- ja terveysalan ammatit haastavat työntekijän pohtimaan tämän kaltaisia asioita tietoisesti (Lehtovirta ym. 2012, 330). Sosiaali- ja terveysalalla ammatillisen kasvun myötä myös ihmiskäsitys muovautuu ja kehittyvä näkemys ihmisen kokonaisvaltaisuudesta alkaa määrittää asiakkaan kohtaamista.

Kaikki edellä avatut eettiset näkökulmat ovat hyvän sosiaali- ja terveysalan asiakastyön perusta. Asiakastyössä korostuu työntekijän vuorovaikutustaidot ja se, miten hän kohtaa asiakkaan. Vuorovaikutus tarkoittaa, että vähintään kaksi osapuolta vuorotellen vaikuttavat toisiinsa. Vuorovaikutuksessa ihmisten välillä kulkee sanoma/viesti ja oleellista vuorovaikutuksen onnistumisesta on se, osaako toinen osapuoli lähettää sanomansa ymmärrettävässä muodossa, kuunteleeko toinen osapuoli, kuuleeko hän viestin ja miten hän sen tulkitsee. Parhaimmillaan vuorovaikutus on toinen toisiltaan oppimista, jonka tavoitteena on näkemysten laajentuminen. (Mäkisalo-Ropponen. 2011, 99.)

Vuorovaikutus alkaa ihmisten kohtaamisesta. Kohtaaminen tapahtuu vakavasti ottamisen, läsnäolon ja jakamisen kautta. Kun ihminen ottaa toisen vakavasti, hän arvostaa toisen persoonallisuutta ja haluaa antaa tälle tilaa ymmärtäen, että elämän kokonaisuus koskettaa kaikkia ihmisiä – jokainen on haavoittuvainen ja jokainen eheytyy omalla tavallaan. On myös muistettava, että toisen ihmisen kohtaaminen on aitoa vasta silloin kun uskaltaa katsoa myös itseään silmiin. Aitoa kohtaamista ei synny, jos kohtaamisen osapuolet eivät ole valmiita sekä jakamaan omaansa että vastaanottamaan sitä mitä toinen jakaa. (Mattila. 2008, 13–14.) Mielestämme sosiaali- ja terveysalalla kohtaamisen taito on merkittävä osa hyvää asiakastyötä. Työntekijät kohtaavat työssään päivittäin paljon erilaisia ihmisiä. On tärkeää pitää mielessään, että jokainen kohtaaminen on ainutlaatuinen, eikä niitä voi hoitaa saman käsikirjoituksen mukaan. Näiden muuttuvien tilanteiden vuoksi kohtaamisissa ei koskaan tulla valmiiksi. Kun työntekijä tiedostaa tämän ja toimii sen mukaan, hänelle kehittyy ajan saatossa ihmistuntemusta ja herkkyyttä aistia kuinka erilaisten asiakkaiden kanssa vuorovaikutetaan.

Yhteenvedona voidaan todeta, että lait ja ohjeistukset, sekä työntekijän ihmiskäsitys ja vuorovaikutustaidot ovat sosiaali- ja terveysalan osaamisen ja hyvän asiakastyön perusta. Samojen asioiden pohjalle rakentuu myös Elävä kirjasto -menetelmä, jossa erilaisten ihmisten välisen kohtaamisen kautta edistetään ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista sekä lisätään ymmärrystä ihmisyydestä ja sen monimuotoisuudesta.

Elävä kirjasto on menetelmä, joka pyrkii erilaisten ihmisten välisen kohtaamisen ja vuoropuhelun kautta edistämään moninaisuuden, ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista. Elävä kirjasto-menetelmää voivat käyttää kaikki – esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, koulut, nuorisotyö jne. Elävä kirjasto-nimitystä saavat kuitenkin käyttää vain tietyn koulutuksen saaneet järjestäjät. Elävän kirjaston idea on, että kirjojen sijaan lainataan ihmisiä, joiden kanssa käydään henkilökohtaista vuoropuhelua. Lainattavat henkilöt ovat erilaisiin vähemmistöihin tai muihin ryhmiin kuuluvia, jotka usein kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää. Elävän kirjaston avulla voidaan lisätä tietoisuutta ja ihmisten välistä rakentavaa vuoropuhelua ennakkoluuloista (Elävä kirjasto. Hakupäivä 3.5.2013.) Elävä kirjasto on osa Euroopan neuvoston nuorisosektorin priorisoitua ohjelmaa: "Youth promoting human rights and social cohesion", jonka päämääränä on: *"Selvittää, miten tulisi reagoida jatkuviin ihmisarvon loukkauksiin, kuten sosiaaliseen eristämiseen, väkivaltaan, rasismiin, suvaitsemattomuuteen ja syrjintään, kannustaa nuoria kehittämään toimintaa, joka liittyy heihin kohdistuvaan rasismiin, muukalaisvihaan, syrjintään ja sukupuolisidonnaiseen väkivaltaan, kehittää ihmisoikeuskasvatuksen parissa työskenteleville välineitä ja menetelmiä, edistää ja tukea ihmisoikeuskasvatukseen liittyviä pilottiprojekteja ja kursseja Euroopassa ja yhdistää eurooppalaisten kouluttajien ja nuorisojärjestöjen verkostoja, jotka edistävät aktiivisesti ihmisoikeuksia"* (Abergel ym. 2005, 70).

Ensimmäinen Elävä kirjasto järjestettiin vuonna 2000 Tanskassa Roskilden musiikkifestivaaleilla. Idean kehitti väkivaltaa vastustava tanskalainen nuorten kansalaisjärjestö Foreningen Stop Volden, jonka tavoitteena oli opettaa nuorisoa ehkäisemään aktiivisesti nuorison parissa esiintyvää väkivaltaa. Osallistumalla festivaaliin Stop Volden –liike halusi synnyttää syvällisempää keskustelua nuorisosta, väkivallasta, rasismista ja niiden syistä. Samalla yritettiin selvittää, mitkä olosuhteet luovat väkivaltaisia konflikteja eri kulttuuristen ja etnisten, uskonnollisten ja ammatillisten ryhmien välille. Jo ensimmäisessä kirjastossa osoittautui, että tapahtumalla oli suuri potentiaali ja idea lähtikin leviämään myös muihin Euroopan maihin. (Abergel ym. 2005, 13, 15.) Suomessa ensimmäinen Elävä kirjasto järjestettiin vuonna 2006 Helsingissä (Elävä kirjasto. Hakupäivä 3.5.2013).



## **Elävän kirjaston järjestäminen**

Elävän kirjaston järjestäminen lähtee tarkoituksien ja järjestämismahdollisuuksien pohdinnasta sekä tavoitteiden selkiyttämisestä. Elävän kirjaston tavoitteena on lisätä keskustelujen avulla tietoisuutta siitä, että me ihmiset emme loppujen lopuksi ole niin erilaisia, ja murtaa siten ennakkoluuloja, jotka usein johtavat yksilöiden ja ihmisryhmien syrjintään. Elävä kirjasto myös edistää ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista. Näiden päätavoitteiden lisäksi kirjaston järjestäjien on hyvä asettaa itselleen yksityiskohtaisia paikallistason tavoitteita, esimerkiksi ”lisätä nuorten tietoisuutta stereotyyppisistä ja ennakkoluuloista ja niiden kielteisistä seurauksista”. (Abergel ym. 2005, 23.)

Elävän kirjaston toteutusympäristönä voi toimia joko suurempi julkinen tapahtuma, esimerkiksi musiikkifestivaalit, joiden yhteyteen Eläviä kirjastoja usein muualla Euroopassa on järjestetty, tai se voidaan järjestää omana erillisenä tapahtumanaan. Erillisenä tapahtumana järjestettynä Elävä kirjasto on yksinkertaisempi ja kestoltaan lyhyempi, mitkä voidaan nähdä etuina verrattuna julkisen tapahtuman yhteydessä olevaan Elävään kirjastoon. Toisaalta tällöin tapahtuman markkinointi on haastavampaa eivätkä kaikki osatekijät ole järjestäjien hallinnassa. Kokemusten perusteella on kuitenkin osoitettu, että Elävä kirjasto voi onnistua tällä tavalla hyvin, mikäli se on suunnattu tietylle kohderyhmälle, kuten koulun oppilaille. Toteutusympäristöä suunniteltaessa on otettava myös huomioon mahdollisten lukijoiden lukumäärä, kirjaston kesto ja aukioloaika sekä fyysisistä tilaa koskevat vaatimukset. Toisin kuin esimerkiksi festivaalien yhteyteen järjestetyssä, erillisenä tapahtumana järjestetyssä Elävässä kirjastossa voidaan olettaa, että lähes kaikki kirjastossa vierailevat ihmiset haluavat jossain vaiheessa lukea kirjan. Kestoltaan erikseen järjestetty kirjasto on yhden tai puolen päivän mittainen. Aukioloajassa tulee ottaa huomioon myös kirjojen saatavuus, viimeinen mahdollinen lainausaika sekä kirjojen ja kirjastonhoitajien tauot. Tilat, joissa Elävä kirjasto järjestetään, olisi hyvä olla vapaamuotoinen, visuaalisesti houkutteleva ja leppoisa, sillä nämä edistävät keskustelua ja saavat sekä kirjat että lukijat tuntemaan olonsa mukavaksi. Tiloihin liittyy myös ympäristöstä riippumattomia vaatimuksia, kuten: 1) riittävästi tilaa kirjastonhoitajille ja kirjoille sekä pöydille ja tuoleille, 2) riittävän suuri vastaanottotila kirjaston sisäänkäynnillä, jossa kirjastonhoitajat ottavat vastaan lukijoita ja jossa lukijat valitsevat kirjoja kirjaluetteloista, 3) fyysisen tilan tulee viestiä lukijoille etteivät he voi vain kävellä kirjastoon ja alkaa jutella kirjojen kanssa, 4) tilan suunnittelussa on otettava huomioon myös yleinen ympäristö, 5) ja kirjoilla tulisi olla saatavilla juomista, naposteltavaa ja lukemista kirjaston aukioloaikana. (Abergel ym. 2005, 24-28.)

Kirjat ovat Elävä kirjaston tärkein resurssi. On tärkeää koota hyvä kirjavalikoima ja huolehtia kirjoista hyvin. Kirjojen rekrytointi ja kirjaluetellon laatiminen on haastavaa ja Elävän kirjaston valmistelujen tärkein osa. Kirjaluetellon koko ja sisältö vaihtelevat toteutusympäristön mukaan, mutta ihanteellinen pituus olisi 20–50 kirjaa tapahtuman koon ja järjestäjien mahdollisuuksien mukaan. Kirjat ovat sellaisiin ryhmiin kuuluvia ihmisiä, jotka ovat usein ennakkoluulojen ja stereotyyppien kohteina ja jotka voivat olla usein muun muassa syrjinnän uhreja. Syrjityn ryhmän käsitettä voidaan tulkita joko suppeasti tai laajasti. Suppeasti ajatellen voidaan keskittyä vain esimerkiksi ihmisoikeussopimuksen standardeihin, jolloin kirjat voisivat edustaa tiettyjä uskonnollisia, seksuaalisia tai etnisiä vähemmistöjä. Laajemmin ajateltuna syrjittyjen ryhmiin voidaan sisällyttää myös esimerkiksi ulkonäöllisiä, ammatillisia tai kulutustapoihin liittyviä stereotyyppisiä. Luettelon tulisi joka tapauksessa sisältää paljon erilaisia kirjoja, jotta mahdollisimman moni lukija kiinnostuisi niistä. Koska Elävällä kirjastolla on myös pedagoginen tavoite, ei tulisi kuitenkaan valita sellaisia kirjoja, jotka rohkaisevat epäterveeseen tai vaaralliseen käyttäytymiseen, tai moraalisesti tai poliittisesti kyseenalaiseen toimintaan. Elävän kirjaston luonteeseen kuuluu, että jokainen kirja on aito. Jokaista kirjan nimeä varten on oltava ainakin yksi henkilö, jolla on merkittäviä omakohtaisia kokemuksia. Mikäli kirjasto kestää pidemmän aikaa, on hyvä varata useampi ihminen yhtä kirjan nimeä varten, jotta kirjat eivät väsähdä. Tärkeää on, että kirjat ovat tasapainoisia ihmisiä, jotka kykenevät helposti kommunikoimaan monien erilaisten lukijoiden kanssa ja keskustelemaan kypsästi edustamastaan aiheesta. (Abergel ym. 2005, 9, 31–34, 39.)

Kirjoista koostetaan esittelykansio, jossa näkyy kirjojen nimet sekä näiden stereotyyppiset kuvaukset. Kirjojen nimien tulee olla lyhyitä ja helppotajuisia, niin että ne kuvaavat selkeästi ennakkoluulokategoriaa, esimerkiksi ”Tummaihoisen ihminen”. Nimen alle tulee ennakkoluuloista ja stereotyyppioista koostuva lyhyt luonnehdinta (4–7 asiaa), jonka tekemiseen kirjat itse osallistuvat. Esittelykansio on se väline, jonka avulla lukijat valitsevat mielenkiintoiset kirjat luettavikseen. Siksi kansion tulisi olla ulkoasultaan edustava, helppolukuinen ja selailuun houkutteleva. Esittelyt voi olla esimerkiksi rengaskansio, johon A4 kokoiset kirjaesittelyt kootaan muovitaskuihin. Tulee myös huomioida, että esittelykansioita on useampi, jotta useampi lukija voi selailla niitä ja valita kirjaa yhtä aikaa. (Abergel ym. 2005, 35–36.)

Elävään kirjastoon osallistuvilla kirjoilla tulee järjestää perehdytys ennen itse tapahtumaa. Kirjat saavat jo etukäteen perustiedot tapahtumasta, mutta tapaamisessa voidaan selvittää mahdollisia

ongelmia ja vastata kysymyksiin. Tapaaminen on hyvä järjestää rauhallisessa paikassa, jossa on helppo keskittyä ja keskustella yhdessä. Perehdytystapaamisessa voidaan käydä läpi esimerkiksi seuraavia asioita: järjestäjien ja kirjojen esittelyt, tapahtuman tavoitteiden ja menetelmien esittely, käytännön järjestelyjen läpikäyminen, kirjojen roolin kuvaus ja sääntöjen esittely, kirjaluetellon esittelytekstien täydentäminen, kirjojen työ- ja paikallaoloajoista sopiminen, mahdollisten kirjallisten sopimusten solmiminen sekä vapaamuotoista keskustelua ja kysymyksiä. (Abergel ym. 2005, 40–41.)

Elävässä kirjastossa tärkeässä osassa ovat kirjastonhoitajat, jotka toimivat yhdyshenkilöinä kirjojen ja lainaajien välillä. Kirjastonhoitajat ottavat ensimmäisenä vastaan kirjastoon tulijat ja huolehtivat lainauksista. Kirjastonhoitajat huolehtivat tapahtumassa käytännön asioista, kuten kirjojen saatavuusluettelon päivittämisestä sekä lainojen ja palautusten seurannasta, mutta myös siitä, että kirjaston sääntöjä noudatetaan. Lisäksi kirjastonhoitajat toimivat opastajina tapahtumassa; he kertovat lukijoille konseptista, auttavat löytämään sopivia kirjoja, auttavat ymmärtämään sääntöjä ja neuvovat kirjastokorttien täyttämisessä. Kirjastonhoitajat olisi hyvä olla tunnistettavissa esimerkiksi t-paidoista tai henkilökunnan nimikylteistä. (Abergel ym. 2005, 49–50.)

Markkinointi on tärkeässä asemassa Elävän kirjaston järjestämisessä ja onnistumisessa. Tapahtumaa voi markkinoida monin tavoin ja erityisesti ilmaisen julkisuuden hyödyntäminen on tärkeää. Kirjastoa suunnitellessa markkinointistrategiassa kannattaa pohtia esimerkiksi visuaalisen identiteetin luomista, eri tiedonvälityskanavien hyödyntämistä, lehdistön kanssa työskentelyä, markkinointimateriaalin valmistamista ja katumarkkinointia. Kirjaston visuaaliseen identiteettiin kuuluu ainakin logo ja iskulauseet, jotka vahvistavat Elävän kirjaston viestiä. Aiemmin käytettyjä iskulauseita ovat esimerkiksi: ”Älä arvostele kirjaa kannen perusteella” ja ”Lue, äläkä arvostele!”. Logo ja iskulause on hyvä painaa kaikkeen mainosmateriaaliin. Budjetin mukaan voi kirjastoon valmistaa monenlaista mainosmateriaalia. Olennaisin on kuitenkin mainosite, jossa kerrotaan kaikki oleelliset tiedot tapahtumasta: lyhyt selittävä teksti, lainaussäännöt, sijaintipaikka ja aukioloajat. Hyväksi havaittuja markkinointimenetelmiä ovat myös esimerkiksi erottuvat t-paidat kirjaston henkilökunnalle sekä katumarkkinointitiimi, joka jakaa kirjaston mainosetteitä ihmisille. (Abergel ym. 2005, 53–54.)

Opinnäytetyöprosessimme sai alkunsa tammikuussa 2012. Vuosikurssimme opiskelijoille järjestettiin tilaisuus, jossa kartoitettiin mielenkiinnon kohteita ja esiteltiin mahdollisia opinnäytetöiden aihealueita sekä eri toimijoiden tilaamia opinnäytetöitä. Kävi ilmi, että olimme ainoina vuosikurssimme opiskelijoista kiinnostuneita tekemään monikulttuurisuuteen liittyvän opinnäytetyön. Keskustelimme eri vaihtoehtoista, ja heti oli selvää, että halusimme molemmat tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, joka olisi tapahtuma. Koska olemme molemmat suuntautuneet opinnoillamme nuorisotyöhön, tarkoituksenamme oli aluksi järjestää nuorille tapahtuma monikulttuurisuus-teemalla.

Suunnittelun alkuvaiheessa ideamme ja visiomme hakivat muotoaan. Pyörittelimme pitkään erilaisia ideoita, kunnes loppukeväästä 2012 innostuimme ajatuksesta järjestää Elävä kirjasto nuorille. Kesän ja syksyn aikana tutustuimme tarkemmin Elävä kirjasto -menetelmään ja sen taustoihin. Keväällä 2013 varmistui, että haluamme järjestää Kohtaamiskirjasto-tapahtuman yläkoulun yhdeksäsluokkalaisille jossakin oululaisessa koulussa. Aloimme etsiä yhteistyökoulua tuloksetta. Otimme yhteyttä useisiin kouluihin, mutta suunnitelmamme ei herättänyt kouluissa kiinnostusta. Tämän vuoksi aloimme pohtia eri vaihtoehtoja Kohtaamiskirjaston toteuttamiselle ja pian päädyimme ajatukseen siitä, että tapahtuma järjestettäisiin yksikössämme sen opiskelijoille. Innostuimme ideasta ja huomasimme sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden sopivan Kohtaamiskirjaston kohderyhmäksi täydellisesti.

Koska sosiaali- ja terveysalan työn pohjana ovat ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittaminen sekä inhimillinen ja arvostava vuorovaikutus ja koska Elävä kirjasto -metodi pyrkii näihin samoihin tavoitteisiin, oli niiden yhdistäminen luontevaa. Suunnitteluvaiheessa halusimme ottaa Kohtaamiskirjaston kohderyhmäksi koko sosiaali- ja terveysalan yksikön, sillä vaikka kaikissa koulutusohjelmissa ei painoteta esimerkiksi vuorovaikutusosaamista ja asiakaslähtöisyyden huomioon ottamista on se osa koko sosiaali- ja terveysalan osaamista. Teoreettinen viitekehys syntyi luontevasti, ja idea sai myönteisen vastaanoton ohjaavilta opettajiltamme. Tästä alkoi opinnäytetyöprosessissamme aktiivinen vaihe. Sen aikana saimme varmistuksen tapahtuman tiloille ja ajankohdalle ja keräsimme opinnäytetyömme tietoperustan. Opinnäytetyömme suunnitelma valmistui loppukeväästä 2013 ja pääsimme käsiksi käytännön järjestelyihin.

Suunnitteluvaiheessa otimme huomioon aikataulut, tilajärjestelyt, kirjaston käytännöt, kirjavalikoiman, kirjojen hankinnan ja perehdytyksen, resurssit (materiaalit, tarjoilut, avustajat ja kaluston), budjetin, markkinoinnin, mahdolliset riskit, eettisyyden sekä arvioinnin. Suunnitelmastamme tuli tarkka, ja Kohtaamiskirjasto toteutui sen mukaisesti. Suunnitelmasta poiketen tapahtumapäivän aikataulu muuttui ulkopuolisten ehdotuksesta lyhyemmäksi. Kirjavalikoima ei toteutunut suunnitellusti vaan tarjonnan mukaan.

Kohtaamiskirjaston suunnittelu perustui Elävän kirjaston järjestäjän käsikirjaan (Abergel ym. 2005), jossa on kuvattu tarkasti Elävän kirjaston järjestäminen alusta loppuun. Käsikirjaa mukaillen suunnittelimme tapahtumastamme sopivan sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Idea monikulttuurisuusteemasta laajeni koskemaan useampaa ennakkoluuloja kohtaavaa vähemmistöä, kuten seksuaali- ja uskontovähemmistöjä sekä erilaisten sairauksien kanssa eläviä. Laajemmasta kirjavalikoimasta ajattelimme sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden hyötyvän niin ammatillisesti kuin henkilökohtaisella tasolla.

Opinnäytetyömme tavoitteet muotoutuivat samalla, kun suunnitelma eteni. Tavoitteiksi asetimme sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettisen osaamisen ja asiakastyön osaamisen tukemisen. Suunnitteluvaiheessa jaoin päätavoitteen kolmeen osaan, joiden avulla voidaan tarkastella myös päätavoitteen toteutumista. Nämä osatavoitteet ovat, että Kohtaamiskirjasto on onnistunut ja toimiva tapahtuma, joka tukee sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden valmiuksia kohdata erilaisia ihmisiä ja että Elävä kirjasto -menetelmä toimii tätä eettistä osaamista konkretisoivana välineenä.

Arvioinnin välineenä suunnittelimme käyttävämme palautelomakkeita, jotka kerättäisiin sekä kävijöiltä että kirjoilta. Arvioinnin tueksi suunnittelimme taulukon, jossa määritellään rakenne-, prosessi- ja tulostekijät, joiden avulla tavoitteet toteutuvat. Palautelomakkeet muotoilimme niin, että niiden kysymykset koskivat laatimamme arviointitaulukon tulostekijöitä.

Suunnitelman mukaisesti Kohtaamiskirjasto järjestettiin Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä 10. syyskuuta 2013. Kohtaamiskirjaston osallistujat olivat pääasiassa yksikön opiskelijoita, mutta joukkoon mahtui myös muutamia opettajia sekä sosiaali- ja terveysalan ammattiopiston opiskelijoita. Ennen tapahtumapäivää oli kuitenkin paljon valmisteltavaa.

### 6.1 Kirjojen hankinta ja perehdytys

Kohtaamiskirjaston tärkein resurssi olivat lainattavat kirjat. Niiden rekrytoimisen aloitimme hyvissä ajoin kesällä. Teimme rekrytointimainoksen (Liite 3), jonka lähetimme sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja toimintakeskus Kumppanuuskeskukselle, Seta ry:lle, Pohjois-Suomen Romaniyhdistykselle ja Oulun kaupungin monikulttuurikeskus Villa Victorille. Tiesimme kyseisillä toimijoilla olevan kontakteja jo aiemmin elävänä kirjana olleisiin henkilöihin ja pyysimme heitä välittämään viestiämme eteenpäin. Lisäksi lähetimme mainoksen Oulun alueen Elävä kirjasto - luotsille, joka välittää tietoa tulevista kirjastoista elävien kirjojen sähköpostilistalle.

Elävä kirjasto järjestäjän käsikirjan (Abergel ym. 2005, 39) mukaan kirjojen tulee olla aitoja ihmisiä, joilla on omakohtaista kokemusta edustamastaan aiheesta. On myös tärkeää, että kirjat ovat tasapainoisia ihmisiä ja kykenevät keskustelemaan kypsästi erilaisten lainaajien kanssa. Esimerkiksi lainaustilanteissa on haitallista, jos kirja haluaa vain mainostaa tai saarnata omasta aiheestaan. Kirjaston onnistumisen kannalta on myös tärkeää, että kirjat ovat luotettavia ja pitävät kiinni järjestäjien antamista aikatauluista. Suunnitteluvaiheessa kaavailimme, että Kohtaamiskirjastoon tulisi 15 erilaista kirjaa. Kirjat olisivat seksuaalivähemmistöistä: esimerkiksi homo- tai transseksuaaleja, uskontovähemmistöistä: esimerkiksi muslimeja, ulkomaalaistaustaisista: esimerkiksi maahanmuuttajia ja pakolaisia, (kuitenkin suomenkielentaitoisia käytännön järjestelyjen vuoksi) ja liikuntarajoitteisia, esimerkiksi cp-vammaisia tai pyörätuolilla liikkuvia. Kirjoina olisi myös mielenterveyskuntoutujia, erilaisten sairauksien kanssa eläviä sekä riippuvuuksista toipuneita henkilöitä.

Koska Kohtaamiskirjaston suurimpana resurssina ovat vapaaehtoiset henkilöt, ei suunnitelmaa voinut täysin toteuttaa, vaan lopullinen kirjavalikoima muotoutui yhteydenottojen perusteella.

Kaikki Kohtaamiskirjastoon ilmoittautuneet kirjat omasivat erilaisia taustoja, joiden vuoksi he ovat saattaneet kokea yhteiskunnassa ennakkoluuloja tai syrjintää. Kirjoiksi ilmoittautui 11 henkilöä, joista osa edusti Kohtaamiskirjastossa kahta eri aihetta. Käytämme opinnäytetyössämme näistä henkilöistä vain heidän kirjojensa nimiä yksityisyydensuojan turvaamiseksi. Lopullinen kirjavalikoimamme koostui seuraavista aiheista:

- 1) CP-vammainen
- 2) Lesbo
- 3) Pappi / Lähetysaarnaja
- 4) Musliminainen
- 5) Transsukupuolinen nainen / Pitkäaikaistyötön
- 6) Ex-elinkautisvanki
- 7) Homo
- 8) Rintasyövän sairastanut / Lihassairas
- 9) Aivovamman saanut
- 10) Saamelainen / Koulukiusattu
- 11) 32 x leikattu / Reumaatikko

Kuten teoreettisessa viitekehyksessä tuomme esille, Elävä kirjasto -menetelmään kuuluu, että mukana olevat kirjat omaavat sellaisia taustoja joiden takia he saattavat kohdata yhteiskunnassa ennakkoluuloja ja jopa syrjintää. Erilaisuuden ja moninaisuuden kohtaamisella on tärkeä osa ennakkoluulojen murtamisessa. Kohtaaminen ja ihmisen kunnioittaminen ovat myös asiakastyössä perustavanlaatuisia asioita, joihin kaikkien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tulee kiinnittää huomiota. Vuoropuhelun avulla nähdään ihminen ennakkoluulojen takaa. Kohtaamiskirjaston kirjavalikoima piti sisällään erilaisia ihmisiä sellaisista taustoista, jotka haastavat ihmisten käsityksiä omista ennakkoluuloistaan ja ihmisarvosta.

Pidimme tiiviisti yhteyttä ilmoittautuneisiin kirjoihin. Kuittasimme henkilökohtaisesti jokaisen kirjan ilmoittautumisviestin ja vielä myöhemmin lähetimme kaikille ilmoittautuneille kirjoille yhteisen sähköpostiviestin, jossa kertosimme Kohtaamiskirjaston ja perehdytystapaamisen aikataulut sekä pyysimme vielä varmistamaan osallistumisen. Liitteenä lähettämämme sähköpostiviesti (Liite 5).

Ennen Elävää kirjastoa tulisi kaikille kirjoille järjestää perehdytys, jossa selvitetään mahdollisia ongelmia, vastataan kysymyksiin, kerrotaan Elävän kirjaston taustoista ja asetetaan toiminta kontekstiinsa. Perehdytys tulee järjestää rauhallisissa tiloissa, joissa keskustelu on mahdollista.

On myös hyvä, jos perehdytystapaamisessa on paikalla jo aiemmin elävinä kirjoina toimineita henkilöitä, jotka voivat jakaa kokemuksiaan. (Abergel ym. 2005, 40)

Suurin osa ilmoittautuneista omasi jo aiempaa kokemusta elävänä kirjana toimimisesta ja vain kaksi olivat ensikertalaisia. Järjestimme kaikille kirjoille yhteisen perehdytystapaamisen, jossa käytiin läpi Elävän kirjaston lähtökohtia ja tarkoitusta, opinnäytetyömme tavoitteita, Kohtaamiskirjaston sääntöjä ja lainaustilanteiden kulkua, kirjojen roolia ja valmiuksia sekä tapahtumapäivän aikatauluja. Lisäksi käytiin vapaamuotoista keskustelua kokeneiden ja kokemattomien kirjojen välillä, mikä oli hyödyllistä kaikille osapuolille. Keskustelun avulla saimme kokemustietoa Elävän kirjaston käytännöistä sekä kirjojen roolista. Perehdytystapaamisessa pyysimme kirjoja kirjoittamaan ylös stereotyyppisiä ennakkoluuloja heidän edustamistaan aiheista. Näistä kokosimme Kohtaamiskirjastoon kirjojen esittelykansiot.

Perehdytystapaaminen järjestettiin Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Tilaisuutta varten olimme varanneet käyttööme luokan. Valmistelimme luokkatilan etukäteen laittamalla esille kahvitarjoilut sekä diaesityksen, jonka avulla kävimme läpi edellä mainitut perehdytyksen osa-alueet. Diaesityksessä käytimme valmiita Elävän kirjaston perehdytysmateriaaleja (Kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia. Elävien kirjojen rekrytointi ja perehdyttäminen. Hakupäivä 3.10.2013), jotka löytyvät Elävän kirjaston internet-sivuilta. Perehdytykseen osallistui kuusi kirjaa. Osa kirjoista ilmoitti jo etukäteen, etteivät osallistu perehdytystapaamiseen. Heille lähetimme perehdytysmateriaalin sähköpostilla ja pyysimme heitä lähettämään kirjaesittelynsä ja lopullisen kirjansa nimen meille.

## **6.2 Markkinointi**

Tapahtuman onnistumisen kannalta markkinointi oli välttämätöntä, sillä niin kirjojen kuin opiskelijoiden osallistuminen Kohtaamiskirjastoon oli täysin vapaaehtoista. Elävä kirjasto järjestäjän käsikirjassa (Abergel ym. 2005, 53–54) tapahtuman markkinointi asetetaan merkittävään asemaan, sillä julkisuus on ratkaisevan tärkeää kirjaston onnistumiselle. Elävää kirjastoa voi markkinoida monin tavoin, ja näkyvyyden saamiseksi kannattaa etukäteen laatia mediastrategia. Käsikirjassa hyviksi markkinointikeinoiksi nimetään katumarkkinointi, esitteet ja visuaalisen identiteetin, kuten logon ja iskulauseen, luominen. Kohtaamiskirjaston markkinoinnissa hyödynsimme näitä kaikkia keinoja. Teimme Kohtaamiskirjastolle logon ja iskulauseen, jotka liitimme lähes kaikkiin markkinointimateriaaleihin (esim. Liite 4).



Kirjoille markkinoimme tapahtumaa sähköpostitse (Liite 3). Teimme mainoksesta selkeän, informatiivisen ja houkuttelevan. Rekrytointimainos oli mielestämme onnistunut ja saimme siitä myös hyvää palautetta yhteistyötaholta. Opiskelijoille markkinoinnissa käytimme sosiaalista mediaa, opiskelijoiden sähköpostilistaa ja opiskelijaintra Oivan "shoutbox" -keskustelua. Lisäksi laitoimme mainoksia yksikön seinille ja jaoimme niitä suoraan opiskelijoille (Liite 4). Sosiaalista mediaa hyödynsimme markkinoinnissa perustamalla Facebookiin tapahtumasivun Kohtaamiskirjastolle ja kutsumalla sinne yksikköme opiskelijoita. Jaoimme myös tapahtumaa eri Facebook-sivuilla, muun muassa OAMK:in opiskelijakunta OSAKO:n sivuilla sekä Oulun seudun sosionomiopiskelijoiden sivuilla. Lähetimme Kohtaamiskirjaston mainoksen yksikköme opiskelijoiden sähköpostilistalle neljä kertaa noin viikon välein. Aloitimme markkinoinnin opiskelijoille kuukautta ennen tapahtumaa.

Otimme markkinoinnissa huomioon nimenomaan ne kanavat, joita kohderyhmämme, eli opiskelijat, ovat tottuneet käyttämään. Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden sähköpostilistaa käyttävät tiedotuskanavana niin opettajat, opiskelijat kuin muutkin tahot. Opiskelijat ovat tottuneet käyttämään sitä päivittäin ja saamaan sen kautta tietoa. Siksi se on toimiva ja tehokas väylä tiedon välittämiseen. Myös sosiaalinen media on nykyään useimmille arkipäivää ja sitä käytetään aktiivisesti tiedon jakamiseen. Tämän takia se oli mielestämme luonnollinen keino markkinoida Kohtaamiskirjastoa opiskelijoille.

Koska sähköpostitiedotteet ja Facebook eivät tavoita kaikkia, eikä niihin välttämättä reagoida, markkinoimme Kohtaamiskirjastoa myös laittamalla paperimainoksia yksikön ilmoitustauluille ja seinille sekä jakamalla niitä opiskelijoille henkilökohtaisesti. Varsinkin kasvatusten tapahtuva mainonta oli tehokasta. Tällainen markkinointi oli myös meille antoisampaa, sillä opiskelijoiden reaktion näki heti ja saimme palautetta tapahtuman kiinnostavuudesta.

Tapahtumapäivänä kiinnitimme Kohtaamiskirjaston opasteita vilkkaille käytäville. Opasteet olivat yksinkertaisia ja selkeitä. Niiden tarkoituksena oli muistuttaa tapahtumasta ja herättää opiskelijoissa kiinnostusta. Tapahtumapäivänä teimme myös mainoskuulutuksen keskusradion kautta sekä houkuttelimme kävijöitä Kohtaamiskirjastoon sen sisäänkäynnillä. Kohtaamiskirjaston face-to-face -markkinointi sisäänkäynnillä rohkaisi opiskelijoita osallistumaan tapahtumaan ja toi kirjastolle näkyvyyttä.

### **6.3 Kohtaamiskirjaston resurssit**

#### **Budjetti**

Kohtaamiskirjasto järjestettiin mahdollisimman pienellä budjetilla. Kaikki tarvittavat materiaalit ja suurimman osan tarjoiltavista maksoimme itse. Suunnitteluvaiheessa emme tehneet laskelmia kustannusten suhteen, vaan tavoitteena oli järjestää tapahtuma mahdollisimman pienin menoin. Kokonaisuudessaan Kohtaamiskirjaston järjestämiseen käytimme rahaa noin 50 euroa.

#### **Tilat**

Kohtaamiskirjasto järjestettiin Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikön tiloissa. Lainauspiste sijaitsi yksikön liikuntasalissa, josta meillä oli käytössämme kolmasosa. Rakensimme tilaan lainaustiskin, kirjojen esittelypisteet, palautteenantopisteet sekä kirjojen oleskelutilan. Tilan rakentamisessa käytimme koulun luokista lainattuja pöytiä, tuoleja ja sermejä. Sermien avulla saimme rakennettua kirjoille rauhallisen tilan, jossa he odottivat lainauksia ja pitivät taukoa lainausten välillä. Liikuntasalin sisäänkäynti sijaitsee yksikön pääaulassa, minkä ansiosta myös Kohtaamiskirjaston sisäänkäynti sijoittui keskeiselle paikalle.

Liikuntasalin lisäksi käytössämme oli kolme luokkatilaa samassa kerroksessa Kohtaamiskirjaston lainauspisteiden kanssa. Jokaisessa luokkatilassa oli mahdollista olla kaksi lainaustilannetta samaan aikaan eri päädyissä, joihin olimme järjestäneet tuolit valmiiksi keskustelua varten. Lisäksi käytimme lainaustilanteissa yksikön toisen kerroksen aulassa olevia pöytä- ja sohvoryhmiä. Lainauslojen rakentamisessa otimme ensisijaisesti huomioon sen, että tilat tukevat lainauksissa syntyvää vuorovaikutusta. Kun kohtaaminen tapahtuu häiriöttömässä tilassa, on keskittyminen vuorovaikutukseen mahdollista.

#### **Materiaalit**

Kohtaamiskirjastoa varten valmistimme monenlaista materiaalia. Kaikille kirjoille, kirjastonhoitajille ja avustajille teimme paitaan kiinnitettävät nimikyltit, joista rooli Kohtaamiskirjastossa kävi ilmi. Nimikylteissä luki siis: "Kohtaamiskirjaston kirja", "Kohtaamiskirjaston kirjastonhoitaja" tai "Kohtaamiskirjaston avustaja".

Kaikista kirjoista tehtiin esittely, jossa kirja esiteltiin lyhyesti stereotyyppiseen tapaan. (Liite 7) Esittelyssä oli myös tyypillisiä ennakkoluuloja joita kirja on kohdannut. Kirjaesittelyn oli tarkoitus olla ajatuksia herättävä, hiukan provosoiva ja haastaa ottamaan selvää ihmisestä esittelyn

takana. Kohtaamiskirjaston kirjat tekivät itse esittelynsä ja me järjestäjinä kokosimme esittelyt lainauskansioon. Pidimme tärkeänä, että kirjat tekivät itse esittelytekstin itsestään. Kirjat ovat oman elämänsä asiantuntijoita, ja ovat mahdollisesti itsekkin kohdanneet esittelyssään mainittuja ennakkoluuloja. Lainauskansioita tehtiin kaksi samanlaista kappaletta, jotka sisälsivät kaikki 14 kirjaesittelyä.

Lainauskansiota laadittaessa tulee ottaa huomioon, että se on kirjojen ensisijainen markkinointiväline, jonka avulla lainaajat usein tekevät valintansa. Siksi lainauskansion tulee olla selkeä ja nopeasti silmäiltävissä, ulkoasultaan edustava, helppolukuinen sekä houkutteleva. Kansion sisältämät kirjaesittelyt tulee sisältää vähintään neljä ja enintään seitsemän stereotyyppistä kuvausta kirjan aiheesta. (Abergel ym. 2005, 35–36.) Kohtaamiskirjaston kaksi lainauskansiota sisälsivät muovitaskun jokaiselle neljälletoista A4-kokoiselle kirjaesittelylle. Teimme kirjaesittelyistä selkeät kiinnittämällä huomiota muun muassa fontin kokoon ja sivun asetteluun. Jos mielestämme kirjan tekemä esittely kaipasi täydennystä, teimme siihen lisäyksiä kirjan omalla luvalla.

Lainaustilanteiden organisoimiseksi valmistimme kirjalistan, varaustaulun sekä tilavaraussysteemin. Nämä auttoivat kirjastonhoitajia pitämään kirjojen logistiikan sujuvana ja selkeänä. Kirjalistaan oli lueteltu kaikki Kohtaamiskirjastossa lainattavana olevat kirjat. Kirjalistoja oli kiinnitettynä seinille kävijöitä varten, ja yksi kappale kirjalistoja oli lainauksilla lainausten määrän seuranta varten. Varaustaululta näki reaaliajassa mitkä kirjat olivat vapaana ja mitkä varattuina. Varaustauluun oli kiinnitetty sinitaralla kirjojen nimilaput joita siirrettiin vapaasta varattuun ja takaisin lainauksilanteen mukaan. Kehittelimme Kohtaamiskirjastoon alkeellisen tilavaraussysteemin, jonka avulla pystyimme ohjaamaan tilojen käyttöä. Tilavaraussysteemi oli paperi, johon oli piirretty ruudukko Kohtaamiskirjaston käytössä olevista lainaustiloista. Tilojen käyttöä seurattiin liikuttelemalla sinitaramerkkejä ruudusta toiseen sitä mukaan kun tilat olivat varattuja. Tämän avulla kirjastonhoitajat pysyivät ajan tasalla siitä, mihin tiloihin kirjat ja lainaajat voitiin ohjata.

Laadimme Kohtaamiskirjastolle säännöt, jotka toimivat ohjeina lainaajille (Liite 8). Sääntötauluja kiinnitettiin Kohtaamiskirjaston seinille ja sisäänkäynnille kävijöiden nähtäville. Kohtaamiskirjaston säännöt perustuivat Elävän kirjaston sääntöihin, joissa tärkeitä kohtia ovat muun muassa, että kirjoja lainataan keskustelua varten, lainaaminen perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen ja että kirja tulee palauttaa samassa kunnossa kuin hänet on lainattu. (Suomen Nuorisoyhteistyö -

Allianssi ry. 2009, 47) Lisäksi kirjoille tulee painottaa, että heillä on oikeus lopettaa lainaustilanne, mikäli he kokevat lainaajan kohtelevan heitä sopimattomasti tai loukkaavasti. (Abergel ym. 2005, 55.)

Valmistimme Kohtaamiskirjastoon palautelaatikon, johon keräsimme kävijöiden palautteet. Kävijöiden palautelomakkeita tulostimme 100 kappaletta ja kirjojen palautteita 15 kappaletta. Palautteiden kirjoittamista varten otimme mukaan kyniä. Askartelumateriaalin lisäksi, järjestimme Kohtaamiskirjaston kirjoille välipalatarjoilua, joista osan valmistimme itse. Tarjoilua varten ostimme kertakäyttöastioita ja serviettejä. Toimme paikalle itse tarjoiluastiat, kahvin- ja vedenkeitin.

### **Henkilöstö**

Kohtaamiskirjaston järjestäminen vaati kirjojen lisäksi myös muuta henkilöstöä. Itse toimimme kirjastonhoitajina ja olimme päävastuussa tapahtuman onnistumisesta. Elävä kirjasto järjestäjän käsikirjan (Abergel ym. 2005, 49–50) mukaan kirjastonhoitajat toimivat lukijoiden ja kirjojen välisinä yhdyshenkilöinä. Kävijät ovat ensin tekemisissä kirjastonhoitajien kanssa, joten kirjastonhoitajien tulee pystyä kommunikoimaan heidän kanssaan ja auttaa heitä valitsemaan sopiva kirja. Kirjastonhoitajilla on myös tärkeä tehtävä auttaa lainaajia ymmärtämään tapahtuman konseptia sekä ohjeistaa ja muistuttaa kirjaston säännöistä.

Rekrytoimme Kohtaamiskirjastoon lisäksi kaksi avustajaa, joiden rooli oli toimia kirjastonhoitajien työpareina ja hoitaa kirjaston juoksevia asioita. Avustajien tehtäviä olivat muun muassa tapahtuman markkinointi kirjaston sisäänkäynnillä, lainaustilanteissa tiloihin ohjaaminen, kirjojen tarjoilujen hoitaminen sekä tilojen rakennuksessa ja purussa auttaminen.

### **6.4 Päivä Kohtaamiskirjastossa**

Kohtaamiskirjaston tapahtumapäivä alkoi tilojen rakentamisella. Koska tilojen järjestämiseen oli vain puolitoista tuntia aikaa, olimme laatineet etukäteen listan tehtävistä ja niiden järjestyksestä. Aloitimme järjestelyt kello 7.00 aamulla. Otimme käyttöömme väliverholla rajatun kolmasosan liikuntasalista, tilan rajaaminen teki Kohtaamiskirjastosta hallittavamman ja rauhallisemman. Aloitimme tilan rakentamisen hakemalla saliin tarvittavat tuolit, pöydät ja sermit. Sermeillä rajasimme salin nurkkaan kirjoille oman oleskelutilan, johon lainaajat eivät nähneet. Oleskelutilaan järjestelimme pöytäryhmän ja tuolit kaikille kirjoille, sekä asettelimme tarjoilut

esille. Tapahtumapäivän aikana kirjoille ja henkilöstölle tarjosimme pizzaa, banaania, keksejä, vettä, teetä ja kahvia.

Rakensimme liikuntasaliin oleskelutilan lisäksi lainaustiskin, kaksi kirjojen esittelypistettä sekä palautteenantopisteen. Lainaustiski sijoitettiin keskeiselle paikalle vastapäätä sisäänkäyntiä. Se rakennettiin kolmesta pöydästä, joihin kiinnitettiin ”Lainaustiski”-kyltit. Lainaustiskillä oli myös tuolit kirjastonhoitajille, kirjalista lainausseurantaa varten sekä tilavaraussysteemi tilojen käytön ohjausta varten. Tiskin viereen sijoitimme sermin, johon kiinnitimme varaustaulun. Varaustaulu oli lainaustiskin vieressä näkyvällä paikalla, jotta kirjastonhoitajilla oli helppo pitää se ajantasalla, ja jotta kävijät näkivät heti sisälle tullessaan kirjojen varaustilanteen. Lisäksi lainaustiskin molemmilla puolilla oli pöydät, joilla oli kirjojen esittelykansiot. Sisäänkäynnin viereen sijoitimme pöytiä, joiden ääressä kävijät täyttivät palautelomakkeet. Pöydillä oli palautelomakkeita, kyniä ja palautelaatikko.

Avustajat saapuivat tapahtumapäivänä paikalle kello 8.00, jolloin tila oli lähes valmiiksi rakennettu. Ennen kirjojen saapumista tulostimme vielä palautelomakkeet, kiinnitimme opasteita yksikön käytäville ja laitoimme sääntö- ja kirjalistakylttejä Kohtaamiskirjaston seinille. Kertasimme vielä avustajien kanssa päivän kulkua sekä teimme alustavaa työnjakoa. Avustajat olivat hyviä ystäviämme, joten varsinaista perehdytystä emme heille järjestäneet. Olimme kertoneet heille Kohtaamiskirjastosta sekä heidän roolistaan siellä etukäteen.

Kirjojen saapuessa paikalle kello 8.30 ohjasimme heidät oleskelutilaan ja jaoimme kaikille nimikyltit. Kirjoja saapui paikalle kymmenen ja he olivat; CP-vammainen, lesbo, pappi/lähetysaarnaaja, musliminainen, transsukupuolinen nainen/pitkäaikaistyötön, ex-elinkautisvanki, homo, rintasyövän sairastanut/lihassairas, aivovamman saanut ja 32 x leikattu/reumaatikko. Kirjaksi ilmoittautunut saamelainen/koulukiusattu ei päässyt tulemaan paikalle. Hän ilmoitti asiasta etukäteen sähköpostilla. Kertasimme kirjoille päivän aikataulun ja keräsimme nimet yksikön lounasravintolalle, jotta kirjat saisivat syödä yksikön tarjoaman lounaan. Joimme kirjojen kanssa yhdessä kahvit ja esittäydyimme toisillemme.

Avasimme Kohtaamiskirjaston kello 9.00. Jakauduimme avustajien kanssa työpareiksi siten, että toinen pari hoiti markkinointia sisäänkäynnillä ja juoksevia asioita ja toinen pari työskenteli lainaustiskillä. Parityöskentelyn ideana oli, että toinen parista oli kirjastonhoitaja joka tiesi kaiken Kohtaamiskirjastosta, ja toinen oli avustaja joka hoiti käytännön asioita. Työpari, joka oli

sisäänkäynnillä, markkinoi tapahtumaa ohikulkijoille ja houkutteli heitä Kohtaamiskirjastoon. Sisäänkäynnillä oleva avustaja pääasiassa ohjasi kirjoja ja lainaajia heille osoitettuihin lainaustiloihin. Kirjastonhoitaja puolestaan ohjeisti kävijöitä Kohtaamiskirjaston käytännöistä ja vastaili kysymyksiin. Lisäksi kirjastonhoitaja piti osaltaan huolta kirjojen voinnista ja tarjoiluista. Lainaustiskillä olevan työparin avustaja kirjasi lainausmäärät, päivitti kirjojen varaustaulua ja piti yllä tilavaraussysteemiä. Avustaja myös kertoi vapaana olevan tilan johon toinen avustaja ohjasi kirjan ja lainaajat. Lainaustiskin kirjastonhoitaja auttoi kävijöitä valitsemaan kirjan, vastaili kävijöiden kysymyksiin, hoiti pääasiassa kirjojen noutamisen oleskelutilasta lainauksiin ja piti myös osaltaan huolta kirjojen voinnista ja tarjoiluista.

Kohtaamiskirjaston auettua monet opiskelijat olivat tunneilla tai eivät olleet vielä tulleet kouluun. Tästä syystä Kohtaamiskirjastossa oli ensimmäisen tunnin aikana vain muutama kävijä. Panostimme alussa paljon mainostamiseen; markkinoimme tapahtumaa ovella, jaoimme mainoslehtiä Kohtaamiskirjaston ympäristössä ja teimme mainoskuulutuksen keskusradion kautta. Kiinnostuneita opiskelijoita kävi Kohtaamiskirjaston sisäänkäynnillä, mutta koska lainaustiskillä ei näkynyt muita kävijöitä, eivät hekään tulleet sisälle asti. Muita syitä jotka estivät opiskelijoita osallistumasta, oli muun muassa epävarmuus, ujous osallistua yksin ja kiire oppitunnille tai kotiin. Monia kävijöitä sai rohkaistua tulemaan Kohtaamiskirjastoon kertomalla lainaustilanteista. Esimerkiksi se, ettei valmista kaavaa tilanteeseen ole eikä valmiita kysymyksiä kirjalle tarvitse olla, rohkaisi kävijöitä osallistumaan.

Päivän edetessä kävijämäärä lisääntyi nopeasti ja ruuhkahuippu sijoittui lounastuntiin, kello 11.00–12.00. Kun kirjastossa oli ruuhkaa, kirjastonhoitajien ja avustajien työnjako auttoi tilanteen hallinnassa. Ruuhkan aikana kolme käytössämme ollutta luokkatilaa eivät riittäneet, vaan meidän piti improvisoida tilojen kanssa. Otimme käyttöömmme yksikön ensimmäisen ja toisen kerroksen aulatiloiissa olevia pöytä- ja sohvaryhmiä. Kirjasimme tilat myös tilavaraussysteemiin ja käytimme niitä muiden lainaustilojen tapaan. Haastavuutta ruuhka-aikana toi myös kirjojen vaihteleva suosio. Osa kävijöistä tuli lainaamaan tiettyä kirjaa. Sen ollessa varattuna, haasteena oli saada kävijä jäämään kirjastoon ja lainaamaan muun kirjan. Osa päätti lainata jonku muun kirjan, osa lähti ja palasi myöhemmin katsomaan joko kirja olisi vapautunut ja osa jäi odottamaan paikan päälle vuoroaan.

Ex-elinkautisvanki herätti kävijöissä niin suurta kiinnostusta, että teimme ratkaisun koota ryhmiä, jotka lainasivat yhdessä kyseisen kirjan. Seuraava ryhmä saatiin koottua aina edellisen

lainauksen aikana. Ryhmissä oli 5–10 henkilöä kerrallaan ja heidät vietiin suoraan lainaustilaan samalla kun edellinen lainaajaryhmä haettiin pois. Tämä oli poikkeustapaus, eikä Elävä kirjasto -menetelmän mukainen, mutta halusimme mahdollistaa ex-elinkautisvangin lainaamisen mahdollisimman monelle kävijälle. Tämä poikkeusjärjestely sopi myös kirjalle itselleen, ja hänen jaksamisestaan huolehdittiin viemällä kahvia ja välipalaa lainaustilaan sekä tarjoamalla mahdollisuutta taukoihin lainausryhmien välissä.

Lainaustilanne oli kirjan ja lainaajan välinen keskustelu. Laina-aika oli Kohtaamiskirjastossa noin 20 minuuttia ja kirjan tehtävänä oli huolehtia että tämä lainausaika ei ylittynyt. Lainaustiskillä muistutettiin lainaajia molemminpuolisesta kunnioittamisesta ja siitä, että kirja tuli palauttaa samassa henkisessä ja fyysisessä kunnossa takaisin Kohtaamiskirjastoon. Lisäksi lainaajia pyydettiin palaamaan lainauksen jälkeen Kohtaamiskirjastoon palautteen kirjoittamista varten.

Jokaiselta kirjan lainanneelta kävijältä pyydettiin kirjallinen palaute (Liite 1). Palautteita saimme 85 kappaletta. Noin 15–20 lainaajaa lähti suoraan lainaustilanteesta pois, täyttämättä palautelomaketta. Pyrimme saamaan jokaiselta kävijältä palautteen painottamalla palautelomakkeen täyttämisestä useasti. Pyysimme myös kirjoja muistuttamaan lainaajia palautteen annosta. Olimme kuitenkin varautuneet siihen, että osa kävijöistä lähtee antamatta palautetta ja tiedostimme sen olevan riski arvioinnin onnistumisessa. Vaikka pääasiallinen palautekanava olivat lomakkeet, saimme paljon myös suoraa palautettua kävijöiltä paikan päällä.

Kohtaamiskirjasto suljettiin porrastetusti kello 12.30–13.00 viimeisten lainaustilanteiden päättymisen mukaan. Sulkemisen jälkeen kyselimme kirjoilta mielipiteitä päivä kulusta ja lainaustilanteista. Keräsimme myös kirjoilta kirjallisen palautteen. Tämän jälkeen kiitimme kirjoja henkilökohtaisesti ja ohjasimme heidät yksikön lounasravintolaan syömään. Kun kirjat olivat lähteneet, aloimme purkaa Kohtaamiskirjastoa – palautimme pöydät, tuolit ja sermit paikoilleen, haimme opasteet pois käytäviltä ja järjestelimme käytössä olleet luokkatilat takaisin entiselleen. Lopuksi teimme vielä yhteenvedon päivästä keskenämme. Luimme muutamia palautteita ja totesimme, että tapahtumapäivä oli ollut kaikin puolin onnistunut. Katsoimme läpi lainausseurantalistan, jonka mukaan kirjoja oli lainattu päivän aikana seuraavasti: Lesbo 3 lainausta, lähetyssaarnaaja 2 lainausta, transsukupuolinen nainen 4 lainausta, reumaatikko 1 lainaus, pappi 2 lainausta, pitkäaikaistyötön 1 lainaus, homo 2 lainausta, lihassairas 0 lainausta, cp-vammainen 3 lainausta, rintasyövän sairastanut 3 lainausta, aivovamman saanut henkilö 3

lainausta, 32xleikattu 3 lainausta, ex-elinkautisvanki 4 lainausta ja musliminainen 6 lainausta. Vain muutama kävijä lainasi kirjan yksin. Yhteensä lainaajia oli noin 100 henkilöä.

Lähetimme kirjoille muutaman päivän kuluttua vielä kiitoskirjeet sähköpostilla. Kirjeisiin halusimme lisätä Kävijöiden antamia positiivisia palautteita, jotka koskivat niin kirjoja kuin yleisesti Kohtaamiskirjastoa. Liitteenä esimerkki kiitoskirjeestä, jonka lähetimme cp-vammaiselle (Liite 6).



Opinnäytetyön arviointi kokonaisuudessaan on osa oppimisprosessia, ja se tulee toteuttaa kriittisesti tutkivalla asenteella. Myös toiminnallinen opinnäytetyö tulee tehdä tutkivalla asenteella, vaikka opinnäytetyössä ei toteutettaisikaan selvitystä. Tutkiva asenne toiminnallisessa opinnäytetyössä tarkoittaa valintojen joukkoa, valinnan perustelua ja valintojen tarkastelua nojaten aihetta koskevaan tietoperustaan ja siitä rakentuvaan viitekehukseen. Opinnäytetyöprosessissa arvioidaan työn ideaa ja sen kuvausta. Siinä arvioidaan myös tavoitteita, teoreettista viitekehystä ja tietoperustaa sekä kohderyhmää. (Vilka ym. 2003, 154.)

Arvioimme Kohtaamiskirjaston onnistumista asettamiemme tavoitteiden pohjalta. Arviointimenetelmänä käytimme osallistujilta ja kirjoilta kerättyä kirjallista palautetta. Kävijöiden kirjallisia palautteita saimme 85 kappaletta, ja ne kaikki olivat käyttökelpoisia arvioinnin välineenä. Kirjojen palautteita saimme kaikilta kirjoilta eli yhteensä kymmenen kappaletta. Arvioimme tavoitteiden toteutumisen lisäksi myös tekemiämme valintoja, arviointimenetelmän toimivuutta sekä omaa oppimistamme.

### **7.1 Arviointimenetelmä**

On mielekästä kerätä palaute tavoitteiden saavuttamisen arviointiin kohderyhmältä oman arvion tueksi, jottei arvio jäisi subjektiiviseksi. Palautteessa tulisi pyytää kommentteja esimerkiksi tapahtuman onnistumisesta, toimivuudesta ja visuaalisesta ilmeestä. Palautteeseen voi myös pyytää kommentteja ammatillisesta kiinnostavuudesta ja merkittävydestä kohderyhmälle. (Vilka ym. 2003, 157.) Kohtaamiskirjastossa keräsimme palautetta osallistujilta sekä kirjoilta palautelomakkeilla (Liitteet 1 ja 2).

Rakensimme palautelomakkeen Kohtaamiskirjaston arviointikriteerien (Taulukko 1) avulla. Palautelomakkeen kysymykset muotoiltiin niin, että niiden vastaukset mahdollistivat tavoitteiden toteutumisen arvioinnin tulostekijöiden pohjalta. Palautelomakkeen tekeminen oli haastavaa, sillä siitä tuli tehdä tarpeeksi yksinkertainen ja helposti ymmärrettävä huomioiden kuitenkin sen, että saamme tarpeeksi tietoa, jotta voimme palautteiden pohjalta arvioida tavoitteidemme toteutumista. Kävijöiden palautelomakkeeseen muotoilimme kolme strukturoitua kysymystä, joihin vastattiin numeroasteikolla, ja kaksi avointa kysymystä.

Kävijöiden palautelomakkeen ensimmäinen kysymys oli väittämä, jota kävijät arvioivat asteikolla 1–4. Väittämä oli "Kohtaamiskirjasto oli onnistunut tapahtuma". Vaihtoehdot olivat 1=Eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä, 3=Jokseenkin samaa mieltä ja 4=Samaa mieltä. Mielestämme ensimmäinen kysymys vastasi yksinkertaisimmillaan siihen, kokiko kävijä Kohtaamiskirjaston kokonaisuudessaan onnistuneeksi tapahtumaksi.

Toinen palautelomakkeen kysymys oli "Miten koet Kohtaamiskirjaston tukeneen ammatillisuuttasi?" Vastausvaihtoehdot olivat 1=Ei mitenkään, 2=Hieman, 3=Hyvin ja 4=Erittäin hyvin. Koska ammatillisuuden tukemisen käsite voi olla vaikea hahmottaa, halusimme tarkentavaa tietoa vielä avoimella kysymyksellä, joka oli: "Mitä hyötyä koet saaneesi Kohtaamiskirjastosta tulevaan työhösi?" Avoin kysymys aiheesta osoittautui hyväksi, sillä siinä kävijä pääsi avaamaan edellistä vastaustaan tarkemmin. Myös avoimessa kysymyksessä käytetty sana "työ" on konkreettisempi kuin edellisen kysymyksen käsite "ammatillisuus" ja herätti luultavasti siksi myös enemmän ajatuksia. Halusimme kuitenkin pitää molemmat kysymykset osana palautelomaketta, sillä kaikki kävijät eivät syystä tai toisesta vastanneet avoimiin kysymyksiin.

Palautelomakkeen neljäs kohta oli myös avoin kysymys: "Millaisia ajatuksia lainaustilanteet herättivät?" Tämä kysymys osoittautui erittäin toimivaksi, sillä palautteiden perusteella kävijöille tämä kysymys oli tapa purkaa ensimmäisiä ajatuksia ja reaktioita, joita Kohtaamiskirjasto herätti. Tämän kysymyksen vastauksista saimme myös runsaasti materiaalia tavoitteiden toteutumisen arviointiin.

Viides palautelomakkeen kysymys oli jälleen väite, johon kävijät vastasivat samalla numeroasteikolla 1–4, kuin ensimmäisessä väittämässä. Väite oli "Kohtaamiskirjasto oli sopiva tapahtuma sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille." Väite oli toimiva, sillä se antoi helposti tietoa tapahtuman sopivuudesta juuri valitsemallemme kohderyhmälle. Väittämän tueksi palautelomakkeessa olisi voinut olla avoin kysymys vastauksen perusteluille, mutta mielestämme jo pelkkä väittämä antoi riittävästi tietoa tavoitteiden saavuttamisesta.

Kirjojen palautelomake sisälsi neljä kohtaa, joista kolme oli avoimia kysymyksiä ja yksi väittämä, johon kirjat vastasivat numeroasteikolla 1–4. Kirjojen palautelomakkeen kokosimme lähinnä avoimista kysymyksistä, sillä heillä oli tapahtuman jälkeen aikaa antaa palaute rauhassa.

Palautelomakkeen ensimmäinen kysymys oli "Miten mielestäsi perehdytystapaaminen onnistui?" Tällä kysymyksellä halusimme tietoa siitä, olivatko kirjat saaneet tarpeeksi tarvitsemaansa tietoa Kohtaamiskirjastosta ja oliko perehdytystapaaminen konkreettisesti onnistunut. Perehdytystapaamiseen osallistui kuitenkin vain viisi kymmenestä kirjasta, joten puolissa vastauksista ei voitu antaa palautetta perehdytystapaamisesta. Kysymys olisi voitu muotoilla niin, että siihen olisivat voineet vastata myös ne, jotka eivät osallistuneet perehdytykseen. Esimerkiksi "Miten mielestäsi perehdytystapaaminen onnistui, ja saiko muuten tarpeeksi tietoa Kohtaamiskirjastosta?"

Toinen avoin kysymys oli: "Miten mielestäsi Kohtaamiskirjasto onnistui?" Tämän kysymyksen avulla saimme tietoa siitä, oliko tapahtuma kirjoille positiivinen kokemus ja kuinka onnistunut päivä oli. Mielestämme kysymys oli tarkoituksenmukainen. Kolmas avoin kysymys oli: "Millaisia Kohtaamiskirjaston lainaustilanteet olivat?" Tällä kysymyksellä halusimme saada tietoa siitä, kokivatko kirjat käydyt keskustelut lainaustilanteissa onnistuneiksi. Vastaajat vastasivat kysymykseen eri näkökulmista, joten kysymys olisi voinut selkeämpi ja pohtimiseen haastavampi. Esimerkiksi sama kysymys kuin kävijöillä, "Millaisia ajatuksia lainaustilanteet herättivät?", olisi voinut toimia myös kirjoille.

Viimeinen kohta oli sama väittämä kuin kävijöiden palautelomakkeessa: "Kohtaamiskirjasto oli sopiva tapahtuma sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille." Tämä kohta antoi meille kirjojen näkökulman siitä, kuinka tarkoituksenmukainen Elävä kirjasto -menetelmä oli juuri tälle kohderyhmälle.

Palautelomake toimi arviointimenetelmänä hyvin ja antoi kiitettävästi materiaalia Kohtaamiskirjaston arviointiin. Se olisi kuitenkin voinut olla niin sisällöltään kuin ulkoasultaan harkitumpi. Lomakkeen visuaalista ilmettä olisi voinut muokata yhtenäisemmäksi muun valmistamamme materiaalin kanssa, esimerkiksi lisäämällä siihen Kohtaamiskirjaston logon. Palautelomakkeen kysymyksiä pohdimme pitkään, mutta niistä olisi voitu kysyä enemmän ulkopuolista mielipidettä, ja niitä olisi voinut myös testata käytännössä ennen tapahtumaa. Palautelomakkeiden keräämisen lisäksi olisimme voineet käyttää arviointimenetelmänä omaa havainnointia ja kirjoittaa muistiin havainnot tapahtuman aikana. Kohtaamiskirjaston tapahtumapäivänä saimme paljon spontaania suullista palautetta, jota emme kuitenkaan käytä arvioinnissa hyväksemme, koska se ei kuulunut arviointisuunnitelmaamme. Pohdintakappaleessa käsittelemme omia havaintojamme ja kävijöiden antamaa suoraa palautetta.

## **Palautteen käsittely**

Jaoimme ensin kävijöiden ja kirjojen palautteet erillisiin muovitaskuihin. Tämä jälkeen erottelimme kävijöiden palautteista kolme eri pinoa: Hyvät palautteet, joissa oli runsaasti kommentteja, hyvät palautteet, joissa oli vähän kommentteja, sekä palautteet, joissa oli parannusehdotuksia. Arvioinnin edetessä jaoimme palautteet kahteen pinoon, jos niissä oli hyviä kommentteja eettisyyden tai asiakastyön osaamisesta. Tämän lisäksi teimme vielä yhden pinon eriaivista mielipiteistä. Laskiessamme palautteiden strukturoitujen kysymyksien tuloksia, teimme vastauksista samalla kirjanpitoa luotettavuuden varmistamiseksi. Koska kirjojen palautteita oli vain kymmenen kappaletta, käsitelimme niitä koko ajan yhtenä pinona.

### **7.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointi**

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tukea sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja asiakastyön osaamista kohtaamalla erilaisia ihmisiä. Tavoitteen arvioimiseksi jaoimme sen kolmeen osatekijään, jotka ovat: 1) Kohtaamiskirjasto on onnistunut ja toimiva tapahtuma, joka 2) tukee sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista syventäen heidän näkemystään ihmisyydestä, 3) tukee asiakastyön osaamista antaen valmiuksia kohdata erilaisia ihmisiä ja 4) Elävä kirjasto -menetelmä toimii näitä konkretisoivana välineenä.

Olemme keränneet alla olevaan taulukkoon Kohtaamiskirjaston arviointikriteerit, joiden avulla tavoitteita toteutettiin. Arviointikriteerit koostuvat rakenne-, -prosessi ja tulostekijöistä. Rakennetekijät liittyvät tapahtuman rakenteellisiin seikkoihin, prosessitekijät taas tapahtuman toimintatapoihin. Tulostekijät ovat niitä, mitä rakenne- ja prosessitekijöillä tavoiteltiin. Kävijöiltä ja kirjoilta kerätyt palautteet perustuivat arviointikriteereihin, ja niissä mitattiin tulostekijöiden toteutumista.

Arviointikriteerit			
	Rakennetekijät:	Prosessitekijät:	Tulostekijät:
Kohtaamiskirjaston toimivuus	Tapahtumassa on riittävä henkilöstö ja rauhalliset tilat.	Tapahtumassa on selkeät toimintatavat.	Tapahtuma on kävijöiden mielestä onnistunut  Kirjat saivat riittävästi tietoa Kohtaamiskirjastosta, ja se oli heille positiivinen kokemus.
Kävijän eettisen osaamisen tukeminen	Kirjoilla on sellaisia taustoja, joita opiskelijat tulevat kohtaamaan tulevaisuudessa työssään.	Lainaustilanteissa keskustelu kohdistuu tarkoituksenmukaisiin aiheisiin.	Kävijät kokevat, että tapahtuma tukee heidän eettistä osaamistaan  Kävijän näkemys ihmisyydestä laajentuu.  Kirjat kokevat, että käydyt keskustelut ovat onnistuneet.
Kävijän asiakastyön osaamisen tukeminen	Kirjat ovat tapahtumaan valmistautuneita. Heillä on asiantuntijuutta ja halu työskennellä opiskelijoiden kanssa. Henkilöitä on koulutettu tapahtumaa varten.	Kirjojen kohtaamistilanteet ovat asiapitoisia ja rauhallisia. Tilanteet ovat aitoja kohtaamisia, joissa kävijät ja "lainattavat" henkilöt ovat välittömässä vuorovaikutuksessa.	Kävijät saavat valmiuksia erilaisten ihmisten kohtaamiseen.  Kirjat kokevat, että käydyt keskustelut ovat onnistuneet.
Elävä kirjasto - menetelmän sopivuus	Kohtaamiskirjaston rakenne vastaa Elävä kirjasto -menetelmää. Kirjat ovat opiskelijoita kiinnostavia.	Tapahtuma on ulkoisesti selkeä ja houkutteleva. Kirjojen lainaustilanteet ovat mielenkiintoisia.	Tapahtuman menetelmä konkretisoi kävijöille ammattieettisiä ohjeistuksia.  Kirjat kokevat, että menetelmä on tarkoituksenmukainen.

TAULUKKO 1. Kohtaamiskirjaston arviointikriteerit.

### **Kohtaamiskirjaston toimivuus**

Ensimmäinen arvioitava osatavoite oli ”Kohtaamiskirjasto on onnistunut ja toimiva tapahtuma”. Onnistuneen ja toimivan tapahtuman aikaansaamiseksi, kiinnitimme huomiota seuraaviin rakenne- ja prosessitekijöihin: Tapahtumassa on riittävä henkilöstö ja rauhalliset tilat, ja että tapahtumassa on selkeät toimintatavat. Kohtaamiskirjastossa oli kaksi kirjastonhoitajaa ja kaksi avustajaa. Mielestämme tämä henkilöstön määrä osoittautui sopivaksi, sillä toimiminen työpareina oli tehokasta ja se sujuvoitti kirjaston toimintaa. Kohtaamiskirjaston lainauspisteestä, joka sijaitsi liikuntasalissa, saimme rakennettua rauhallisen väliverhon avulla. Lainaustiloiksi käyttöön otetut aulatilat olivat rauhottomampia, koska niissä oli paljon ohikulkijoita. Myös varattuihin luokkatiloihin täytyi ohjata useampia lainausryhmiä yhtä aikaa kun kävijöitä oli paljon, ja tämä vaikeutti rauhoittumista lainaustilanteeseen. Lainaustiloista olisi saatu rauhallisempia, jos varattuja luokkatiloja olisi ollut käytössä enemmän.

Kohtaamiskirjaston toimintatavat pidimme kirjoille ja kävijöille selkeänä, muun muassa ohjeistamalla kirjoja päivän kulusta ja toimintatavoista etukäteen ja tekemällä yksinkertaisia sääntötauluja ohjeiksi kävijöille. Riittävän henkilöstön ansioista tapahtumapäivänä pystyimme myös vastaamaan kaikkiin kysymyksiin, ja ohjeistamaan tarvittaessa niin kirjoja kuin kävijöitä. Toimintatavat eivät kuitenkaan olleet täysin selkeät henkilöstön välillä, vaan ne muotoutuivat päivän aikana. Jos Kohtaamiskirjaston avustajat olisivat olleet tuntemattomia meille, olisi tarkemmin suunnitellulle työnjaolle luultavasti ollut tarvetta.

Kävijöiden antamien palautteiden mukaan Kohtaamiskirjasto oli onnistunut tapahtuma. 85 saadusta palautelomakkeesta, 81 oltiin samaa mieltä siitä, että tapahtuma oli onnistunut. Kolmessa palautelomakkeessa kävijä oli jokseenkin samaa mieltä ja yhdessä jokseenkin eri mieltä siitä, että Kohtaamiskirjasto oli onnistunut tapahtuma. Kirjojen näkökulmasta Kohtaamiskirjaston toimivuutta arvioimme kysymällä perehdytystapaamisen ja tapahtuman onnistumista. Perehdytystapaamiseen osallistuneet kirjat arvioivat sen onnistuneen hyvin. Palautteesta nousi esille, että kirjat olivat saaneet kaiken tarpeellisen tiedon, ja hyväksi asiaksi koettiin myös se, että kokeneemmat kirjat täydensivät perehdytystä kertomalla omia kokemuksiaan:

*”Todella hyvin, osattiin kertoa tarpeelliset asiat uudelle, ja kokeneemmat sitten täydensivät. Oli osaavaa ja asiantuntevaa toimintaa.”*

Kirjat arvioivat palautelomakkeen mukaan Kohtaamiskirjaston olleen onnistunut tapahtuma. Onnistumisen lähtökohtia olivat kirjojen mielestä käytännön järjestelyt sekä lainaajat ja lainausten määrä:

*”Kirjasto onnistui hyvin: kirjoista huolehdittiin erinomaisesti (tarjoilut, henkinen hyvinvointi, tauot), tiloihin opastettiin, tilanne ainakin vaikutti olevan koko ajan hallinnassa.”*

### **Eettisen osaamisen tukeminen**

Ihmisarvon ja perusoikeuksien kunnioittaminen on sosiaali- ja terveysalan eettistä perustaa. Siihen kuuluu muun muassa ihmisen inhimillinen ja yksilöllinen kohtelu, suvaitsevaisuus ja oikeudenmukaisuudesta huolehtiminen. Kohtaamiskirjaston tavoitteena oli tukea osallistujien eettistä osaamista tuomalla esille ihmisten moninaisuutta. Moninaisuutta, eli ihmisten erilaisuutta, kohtaamalla osallistuja asettuu ihmisarvon äärelle, ja näkemys ihmisyydestä syvenyy. Saavuttaaksemme tämän tavoitteen, kiinnitimme rakenne- ja prosessitekijöissä huomiota kirjavalikoimaan ja lainaustilanteiden tarkoituksenmukaisuuteen.

Suunnittelimme kirjavalikoiman niin, että se oli monipuolinen ja pohjautui Elävä kirjasto-menetelmän ideaan. Emme rajanneet kirjavalikoimaa liikaa, koska myös sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tulevat asiakkaat omaavat moninaisia taustoja. Tulevat ammattilaiset myös kohtaavat työssään koko ihmisyyden kirjon ja olisi ollut vaikea rajata Kohtaamiskirjastosta pois sellaista, jota he eivät kohtaa. Tämän vuoksi voidaan arvioida, että 14 erilaista aihetta kirjavalikoimassa oli onnistuminen jo sinänsä.

Lainaustilanteissa käytyihin keskusteluihin olemme voineet vaikuttaa vain perehdyttämällä kirjat niin että he ymmärtävät lainausten ja koko Kohtaamiskirjaston tarkoituksen, ja kuten edellä mainitsimme, perehdytyksessä kirjat saivat kaiken tarpeellisen tiedon. Perehdytyksen ja aktiivisen yhteydenpitomme avulla kirjat olivat tapahtumaan valmistautuneita. Lainaustilanteiden onnistumiseen vaikutti myös se, että ne olivat aitoja kohtaamisia, joissa kirjat ja kävijät olivat välittömässä vuorovaikutuksessa. Lainaustilanteiden onnistumista arvoimme kirjojen palautelomakkeen perusteella. Kirjat arvioivat lainaustilanteet pääasiassa onnistuneiksi. Lainaustilanteita kuvattiin avoimiksi ja hedelmällisiksi, ja kirjat arvostivat heiltä kysytyjä kysymyksiä sekä niiden pohjalta käytyjä keskusteluja:

*"Mukavia, minulle tehtiin asiallisia, selkeitä kysymyksiä, välillä päästiin keskusteluun. Kirja palasi hyllyyn hyvin hoidettuna."*

Toisaalta kirjat kokivat osan lainaustilanteista myös haasteellisiksi. Haasteellisuutta lainaustilanteisiin toi esimerkiksi lainaajan asenne ja persoona. Yksi kirja koki lainaajan tulleen keskustelemaan itsestään, ja haki niin sanotusti terapeuttia itselleen. Yhdessä haasteellisessa lainaustilanteessa tilannetta rauhoitti mukana ollut toinen lainaaja, eli tässä tapauksessa koettiin hyväksi, kun lainaajia oli kerralla enemmän kuin yksi. Erään palautteen mukaan yksi lainaajista ei ollut kirjasta erityisen kiinnostunut, mikä aiheutti hämmennystä kirjassa:

*"Ensimmäinen vaikutti todella epäkiinnostuneelta, en oikein ymmärrä miksi minut lainasi. Ei halunnut kaikkea edes tietää."*

Kävijöiltä kysyimme palautelomakkeessa "Millaisia ajatuksia lainaustilanteet herättivät"? Näiden vastauksien pohjalta haimme tietoa osallistujien näkemyksistä ja niistä ajatusprosesseista, joita lainaustilanteet käynnistivät. Kaikki vastaukset eivät vastanneet nimenomaan eettisen osaamisen tukemisen tarkasteluun, koska osallistujat lähestyivät kysymystä hyvinkin eri näkökulmista. Vastauksissa kerrottiin esimerkiksi omasta jännityksestä ja sen purkautumisesta sekä kirjojen rohkeudesta. Osassa tämän kysymyksen vastauksista annettiin palautetta Kohtaamiskirjaston ideasta ja onnistumisesta. Kysymykseen vastaaminen oli selvästi osallistujalle tapa purkaa päällimmäiset tuntemuksensa. Tämän vuoksi useat vastaukset olivat hyvin spontaaneja ja jäsentämättömiä:

*"Oivalluksia, surua, myötätuntoa, vihaa, iloa"*

Suurimmassa osassa palautteista vastaukset liittyivät eettisten asioiden tarkasteluun. Palautteiden mukaan Kohtaamiskirjasto herätti kävijöissä paljon ajatuksia ihmisarvosta. Kuten teoriaosuudessa toimme esille, näiden asioiden tietoinen pohtiminen on sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tärkeää, sillä se ohjaa kaikkea toimintaa ja valintoja (Lehtovirta. 2012). Esille tuotiin ajatuksia muun muassa ihmisarvon säilyttämisestä ja ihmisten yhtäläisestä arvosta taustoista ja ominaisuuksista huolimatta. Useissa palautteissa kävijät pohtivat erilaisuuden kohtaamista ja sitä, kuinka se auttaa ymmärtämään erilaisia ihmisiä. Kävijät kokivat kohtaamisten avulla myös oman suvaitsevaisuutensa lisääntyneen. Henkilökohtaisen vuoropuhelun kautta



kävijöiden ennakkoluulot hälvenivät ja näkemys ihmisten moninaisuudesta ja arvokkuudesta syventyi:

*"Ihmisen aikaisemmilla tekemisillä, lähtökohdilla tai muilla taustatiedoilla ei ole merkitystä. Niillä luodaan yleensä vain negatiivia ennakkoasenteita, eikä osata kohdata ihmistä sellaisena kuin hän todellisuudessa on."*

Palautteissa kävi myös ilmi, että lainaustilanteet olivat herättäneet kävijöissä ajatusten lisäksi myös monenlaisia tunteita. Lainaukset herättivät joissakin kävijöissä jännitystä ja jopa pelkoa, mutta myös myötätuntoa ja toivoa. Kuten tietoperustassammekin käy ilmi, on erilaisten ajatusten ja tunteiden reflektointi sosiaali- ja terveysalalla tärkeää, sillä näin työntekijä kehittää eettistä osaamistaan. Ihmisen yksilölliset voimavarat, kehitysmahdollisuudet ja arvokkuus voidaan nähdä vain omien tunteiden ja näkemysten reflektoinnin kautta. Vain itsensä tarkastelun kautta voi kohdata toisen ihmisen sellaisenaan:

*"Välillä itketti, pelotti, oksetti, mutta viimeisenä tunteena kuitenkin kokemus oli hyvä ja antoi paljon."*

### **Asiakastyön osaamisen tukeminen**

Kolmantena osatavoitteena oli, että Kohtaamiskirjasto tukee osallistujien asiakastyön osaamista antaen valmiuksia kohdata erilaisia ihmisiä. Sosiaali- ja terveysalalla kohdataan jatkuvasti erilaisia ihmisiä, joten valmius kohdata ihmisiä kuuluu ammatillisuuteen. Jotta asiakastyössä ihmisiä voidaan kohdella tasa-arvoisesti ja heille voidaan taata yhtäläiset mahdollisuudet palveluihin, on työntekijän tunnistettava omat ennakkoluulonsa ja niiden vaikutus asiakastyöhön. Kohtaamiskirjaston lainaustilanteissa kävijät kohtasivat erilaisia ihmisiä ja saivat valmiuksia tulevaan asiakastyöhön. Saavuttaaksemme tavoitteen asiakastyön osaamisen tukemisesta, kiinnitimme rakenne- ja prosessitekijöissä huomiota kirjojen valmiuksiin ja lainaustilanteiden tarkoituksenmukaisuuteen. Näiden tekijöiden onnistumista olemme arvioineet jo edellisissä kappaleissa.

Ammatillisuuden tukemista arvioimme kävijöiden palautteen perusteella. Pyysimme kävijöitä arvioimaan asteikolla 1–4 kuinka hyvin Kohtaamiskirjaston tuki heidän ammatillisuuttaan. Palautteita oli yhteensä 85 kappaletta joista 36:ssa kävijä arvioi tapahtuman tukeneen ammatillisuuttaan erittäin hyvin. 39 kävijää arvioi että tapahtuma tuki ammatillisuutta hyvin, ja 10

kävijää taas koki Kohtaamiskirjaston tukeneen ammatillisuuttaan hieman. Kukaan ei kokenut tapahtuman tukeneen ammatillisuuttaan lainkaan. Palautteen perusteella voimme todeta tapahtuman tukeneen kävijöiden ammatillisuutta hyvin.

Lisäksi kysyimme palautelomakkeessa avoimella kysymyksellä mitä hyötyä kävijä koki saaneensa Kohtaamiskirjastosta tulevaan työhönsä. Kävijät kokivat saaneensa tapahtumasta muun muassa uutta tietoa esimerkiksi sairauksista ja vähemmistöryhmistä, varmuutta ihmisten kohtaamiseen, ja käytännön näkökulmaa tulevaan työhön. Monissa palautteissa kävijät käsittelivät omia ennakkoluulojaan ja niiden tunnistamista. Sosiaali- ja terveysalalla ennakkoluulot eivät saa johtaa syrjintään, vaan ihmistä tulee pystyä kunnioittamaan ainutkertaisena yksilönä. Vaikka jokaisella on ennakkoluuloja, ne eivät saisi vaikuttaa työn laatuun ja yksilöiden kohtaamiseen. Esimerkki palautteissa esille nousseista ajatuksista:

*"Ennakkoluulojen karistaminen on aina hyväksi, niin oman itsen kuin ihmisten kanssa työskentelyn kannalta. On hyvä oppia näkemään maailma kaikissa väreissään."*

Kohtaamiskirjaston tarkoituksena oli tukea eettisille periaatteille perustuvaa vuorovaikutusosaamista. Palautteiden mukaan henkilökohtaisten kohtaamiskokemusten kautta kävijät saivat uusia näkökulmia ja varmuutta sosiaali- ja terveysalan tulevaan asiakastyöhön. Tietoperustassa käsitelimme vuorovaikutusta ja ihmisten kohtaamista asiakastyössä. Asiakastyössä vuorovaikutus on parhaimmillaan sitä, että asiakas ja työntekijä oppivat toinen toisiltaan ja heidän näkemyksensä laajentuvat (Mäkisalo-Ropponen. 2011). Tavoitteenamme oli, että Kohtaamiskirjasto tukisi juuri vuorovaikutusosaamista ja ihmisten kohtaamista asiakastyön osaamisen saralla. Esimerkki palautteissa esille nousseista ajatuksista:

*"Sosiaalialan opiskelijana tulen kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja omia ennakkoluulojani, joten tilaisuus kuulla erilaisia tarinoita vaikuttaa myös omien ennakkoluulojen murtamiseen ja ihmiskäsityksen muodostamiseen."*

Neljässä palautteessa luki, ettei kävijä saanut tapahtumasta hyötyä tulevaan työhönsä. Palautteissa mainittiin, ettei tapahtuma liittynyt omaan ammattiin, esimerkiksi fysioterapiaan:

*"Fysioterapian opiskelijana en nyt hirveästi kokenut saavani hyötyä mutta toki uusi tieto on aina hyväksi."*

Mielestämme kirjavalikoimamme oli kattava ja siinä oli aiheiltaan erilaisia kirjoja jotka sopivat kaikille sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmille. Kirjavalikoimasta löytyi paljon esimerkiksi sairauden tai vamman kanssa eläviä henkilöitä joilta terveysalaa opiskelevat olisivat voineet saada konkreettista näkökulmaa asiakastyöhönsä. Kaikki asiakastyötä tekevät ammattilaiset kohtaavat joka tapauksessa työssään lukemattomia erilaisia ihmisiä.

Yhdessä palautteessa kävijä koki, että tapahtuma vahvisti hänen ennakkoluulojaan. Samassa palautteessa kävijä myös esitti kysymyksen, olimmeko valinneet tarkoituksella tapahtumaan eniten ennakkoluuloja herättävät ihmiset. Emme tavoittaneet kävijän palautteen tarkoitusta. Mietimme, onko kävijä ymmärtänyt Elävä kirjasto –menetelmän ideaa tai onko hän luullut, että stereotypisen ennakkoluuloisesti kirjoitetut kirjaesittelyt olivat meidän tai kirjojen omaa, aitoa näkemystä. Pohdimme myös, että olisi ollut hyvä, jos palautteessa olisi kysytty mitkä kirjat kävijä oli lainannut. Näin tätä ja muita palautteita olisi ollut helpompi tulkita ja hahmottaa:

*"Tiettyssä määrin jopa vahvisti ennakkoluulojani/vahvisti omaa näkemystä & käsitystä asiasta...Olitteko tarkoituksella valinneet juuri ne eniten ennakkoluuloja herättävät? Mahdollisuuksia kun on niin monta ja monenlaiselle muulle!."*

### **Elävä kirjasto -menetelmän sopivuus**

Jotta Kohtaamiskirjasto vastasi sille asetettuihin tavoitteisiin, tuli sen olla sopiva tapahtuma kohderyhmälle. Rakennetekijöissä otimme huomioon, että Kohtaamiskirjaston rakenne vastaa Elävä kirjasto -menetelmää ja että kirjavalikoima on opiskelijoita kiinnostava. Prosessitekijöissä huomiota kiinnitimme siihen, että tapahtuma on ulkoisesti selkeä ja houkutteleva ja että kirjojen lainaustilanteet ovat mielenkiintoisia. Näihin tekijöihin liittyviä valintoja ja niiden tuloksia olemme arvioineet jo edellisissä kappaleissa.

Tavoitteidensa ja tarkoituksensa puolesta Elävä kirjasto -menetelmä sopii sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille ja tukee alan eettistä perustaa sekä asiakastyön osaamista. Palautelomakkeen avulla halusimme selvittää kävijöiden ja kirjojen mielipidettä siitä, oliko menetelmä sopiva kohderyhmälle. 85:stä kävijän palautteesta 83:ssa oltiin samaa mieltä siitä, että Kohtaamiskirjasto oli sopiva tapahtuma sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, kahdessa palautteessa oltiin

jokseenkin samaa mieltä. Yhdessäkään palautteessa ei oltu asiasta eri mieltä. Kirjojen palautteissa yhdeksän kymmenestä oli samaa mieltä väitteen kanssa. Yhdessä palautteessa oltiin jokseenkin samaa mieltä.

Joissakin palautteissa myös kommentoitiin erikseen Elävän kirjaston ideaa hyväksi ja mielenkiintoiseksi, ja toivottiin lisää samankaltaisia tapahtumia sosiaali- ja terveysalan opintoihin. Palautteiden perusteella voidaan arvioida, että tapahtuma oli opiskelijoille sopiva. Edellä käsitelty eettisen osaamisen tukeminen toi esille menetelmän konkretisoineen kävijöille ammattietiikkaa. Lisäksi palautteista kävi ilmi, että Kohtaamiskirjaston menetelmä konkretisoi myös esimerkiksi opintojaksoilla esillä olleita asioita:

*”Konkretisoi käsitteellisellä tasolla tunneilla esillä olleita teemoja.”*

### **Arvioinnin yhteenveto**

Johtopäätöksiä olemme tuoneet esille jo tavoitteiden arvioinnissa. Yhteenvetona voimme todeta Kohtaamiskirjaston olleen erittäin onnistunut tapahtuma. Tätä päätelmää tukee valtaosa kävijöiden ja kirjojen antamasta palautteesta. Palautteiden perusteella voidaan myös todeta, että tapahtuma on tukenut kävijöinä olleiden sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja asiakastyön osaamista. Kohtaamiskirjastosta saatu palaute tuki ajatusta siitä, että ihmisten ainutlaatuisuuden ymmärtäminen auttaa arvostamaan jokaisen ihmisen henkilökohtaista elämäntarinaa, kokemusta ja tunteita kaikissa muodoissaan. Tämä on arvostavan kohtaamisen ja hyvän vuorovaikutuksen perusta. Kohtaamis- ja vuorovaikutustaidot puolestaan ovat merkittävä osa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamista. (Mattila. 2008.)

Palautteista kävi ilmi, että Kohtaamiskirjasto herätti kävijöissä todella paljon ajatuksia ja tunteita, sekä antoi heille paljon niin ammatillisesti kuin henkiökohtaisella tasolla. Sosiaali- ja terveysalalla omien ajatusten ja tunteiden reflektointi on osa työn eettisyyttä ja alan ammatit haastavat työntekijöitä pohtimaan tietoisesti muun muassa omaa ihmiskäsitystä. (Lehtovirta ym. 2012.) Kohtaamiskirjasto tuki tulevia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia tässä eettisessä reflektiossa ja antoi heille aineksia oman ihmiskäsityksen syvenemiseen. Lisäksi palautteiden perusteella voidaan todeta, että Elävä kirjasto –menetelmä sopi hyvin kohderyhmälleen ja konkretisoi onnistuneesti tavoittelemiamme asioita.

## **Oppimistavoitteiden arviointi**

Opinnäytetyöprosessimme sisälsi teoreettisen viitekehyksen ja tietoperustan keräämisen. Tässä prosessin vaiheessa perehdyimme sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmien osaamisalueisiin sekä eettiseen perustaan. Lisäksi syvennyimme kysymyksiin esimerkiksi ihmisarvosta, ihmisoikeuksista, tasa-arvosta, yksilöllisyydestä, sekä ihmisten kokonaisvaltasuudesta ja moninaisuudesta. Perehdyimme myös sosiaali- ja terveysalaa ohjaaviin lakeihin. Näistä asioista muovautui koko opinnäytetyömme perusta, ja nämä samat asiat kuuluvat myös sosiaalialan koulutusohjelman eettiseen osaamisalueeseen. Tietoperustaa rakentaessa oma eettinen osaamisemme laajentui. Lukemalla tietoperustaamme liittyvistä aihealueista ja reflektoimalla lukemaamme, sisäistimme sosiaalialan arvopohjaa ja ammattieettisiä periaatteita. Lisäksi opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet konkreettisia keinoja edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta.

Yhtenä oppimistavoitteenamme oli järjestää tapahtuma, ja sen kautta vaikuttaa niihin rakenteisiin, jotka tuottavat epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta. Tulevina sosionomeina näkökulma tällaiseen yhteiskuntaosaamiseen on tärkeä. Järjestämämme tapahtuma tuki kykyämme käyttää yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja, ja opetti konkreettisesti yhteiskunnallisesti vaikuttavan tapahtuman järjestämisestä. Kohtaamiskirjaston järjestämisen ja tietoperustan keräämisen kautta koemme saaneemme rohkeutta ottaa kantaa yhteiskunnalliseen epätasa-arvoon ja toimia sen vähentämiseksi.

Kohtaamiskirjaston järjestäminen opetti meille ennen kaikkea projektityöskentelystä ja tapahtuman järjestämisestä. Opinnäytetyön suunnittelu, toteutus, arviointi ja raportointi ovat tukeneet osaamista, jota tarvitaan työelämän erilaisissa kehittämishankkeissa ja projekteissa. Koemme, että projektityöskentelyosaamisemme on kehittynyt merkittävästi ja tätä osaamista haluamme myös hyödyntää tulevina sosiaalialan ammattilaisina.

Opinnäytetyöprosessissa eettisyys tulee ottaa huomioon ideointivaiheesta loppuraportointiin saakka. Talentia ry:n julkaisemassa sosiaalialan ammattilaisen eettisissä ohjeissa todetaan, että ainoa mahdollinen perusta eettisesti ja moraalisesti kestäväälle toiminnalle on asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdoton kunnioittaminen. Eettisyys on toiminnallisessa opinnäytetyössä samoin kuin tutkimuksessa kaiken läpäisevä periaate, joka on läsnä jokaisessa valinnassa. (Talentia julkaisu. 2005, 6–8)

Kohtaamiskirjaston järjestäminen vaati eettisten näkökulmien huomioon ottamista kaikessa mitä teimme. Osallistujien ja yhteistyökumppaneiden yksityisyydensuoja oli yksi tärkeimmistä eettisistä periaatteista. Oikeus yksityisyyteen tarkoittaa, että ammattilaisen on kunnioitettava asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja varjella asiakkaan yksityisyyttä (Talentia julkaisu. 2005, 8). Vaikka Kohtaamiskirjastossa ei syntynyt asiakassuhdetta kenenkään välille, oli silti eettisesti tärkeää huomioida luottamuksellisuus ja kaikkien kirjojen ja kävijöiden yksityisyys. Salassapitovelvollisuuden huomioimme niin, ettemme antaneet eteenpäin mitään tietoja, jotka voisivat tuoda ilmi joko kirjojen tai kävijöiden henkilöllisyyden, ja käsittelemme loppuraportissamme kaikkia nimettömänä. Keräsimme myös kaikki palautteet anonyymina. Yksityisyyden suojaamiseksi Kohtaamiskirjastossa kirjat esiintyivät vain edustaminaan aiheina, eivät omilla nimillään. Kirjojen henkilöllisyyttä ei tuotu missään vaiheessa julki, ellei kirja itse sitä halunnut, esimerkiksi lainaustilanteissa. Mielestämme onnistuimme ottamaan tämän eettisen lähtökohdan huomioon hyvin. Kirjojen henkilöllisyys oli vain Kohtaamiskirjaston kirjastonhoitajien ja avustajien tiedossa.

Eettisyyden kannalta on myös tärkeää pohtia, ketä toiminnallinen opinnäytetyömme hyödyttää. Kysymykset kenelle, mitä varten, mistä lähtökohdista ja kenen hyödyksi tietoa tuotetaan, ovat tärkeitä kun pohditaan Kohtaamiskirjaston eettisyyttä uudelleen käytettävyyden näkökulmasta. (Viinamäki ym. 2007, 12) Tapahtuma hyödytti ensisijaisesti Kohtaamiskirjaston kävijöinä olleita opiskelijoita, koska he saivat näkökulmaa niin eettiseen osaamiseen kuin asiakastyöhön. Tosisijaisesti tapahtuman voidaan nähdä hyödyttäneen opiskelijoiden tulevia asiakkaita, koska opiskelijat saivat varmuutta erilaisten ihmisten kohtaamiseen. Lisäksi toissijaista hyötyä tapahtumasta sai Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö, jonka opiskelijoiden oppimista tapahtuma tuki.

Toistettavuuden näkökulmasta teimme Kohtaamiskirjastosta sellaisen tapahtuman, jonka voisi toteuttaa uudelleen saman kaavan mukaan samantyyppisessä ympäristössä. Opinnäytetyömme loppuraportista kirjoitimme sellaisen, että sen pohjalta lukija saa kattavan kuvan tapahtuman järjestämisestä. Opinnäytetyömme lisäksi Elävä kirjasto -menetelmästä löytyy paljon järjestäjälle tarkoitettua materiaalia, jota myös Kohtaamiskirjaston järjestämisessä on käytetty. Näiden materiaalien avulla Kohtaamiskirjaston uudelleen järjestäminen on mahdollista.

Opinnäytetyöprosessissa on tärkeää tarkastella sen luotettavuutta. Merkittäväksi luotettavuuden arvioinnin kannalta nousi se, millainen tapahtuman arviointimenetelmä, eli palautelomake, oli ja miten se vastasi laatimiimme arviointikriteereihin. Laadimme palautelomakkeen arviointikriteerien pohjalta, mikä lisäsi arvioinnin luotettavuutta. Luotettavuutta lisäsi myös se, että palautelomakkeessa kävijän ja kirjan oli mahdollista arvioida toimintaa sekä numeraalisesti että sanallisesti. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessissa on luotettavuuden kannalta tärkeää, että sen teoreettinen viitekehys ja tietoperusta sekä toiminta tukevat toisiaan, ja että toiminta voidaan perustella teorialla. Olimme tämän huomioon tapahtumaa suunnitellessa ja toteuttaessa. Myös raportoinnissa peilasimme tietoperustaa jatkuvasti toimintaamme ja siitä saatuihin tuloksiin.

Opinnäytetyön loppuraportin luotettavuutta ja eettisyyttä tukee myös lähteiden luotettavuus ja niiden oikea käyttö. Lähteiden käytössä tulee olla kriittinen ja on tärkeää huomioida niiden ajantasaisuus, kirjoittaja ja konteksti sekä välttää toisen käden lähteiden käyttöä. Myös lähteiden merkinnässä tulee olla huolellinen. Olemme koko opinnäytetyöprosessin ajan kiinnittäneet huomiota lähteiden eettiseen käyttöön.

Vaikka opinnäytetyömme idea muotoutui vähitellen, oli lopputulos onnistuneempi ja kehittävämpi kuin osasimme odottaa. Kohtaamiskirjastossa yhdistyivät lopulta kaikki ne asiat, joita opinnäytetyöltä halusimme – toiminnallisuus, ihmisten moninaisuuden ymmärtäminen ja kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen. Idea Kohtaamiskirjastosta innosti niin meitä itseämme, opettajia kuin siellä käyneitä opiskelijoita. Uskoimme itse ideaamme ja sen toteuttamiseen, mikä motivoi ja inspiroi meitä prosessin aikana. Myös hyvä palaute rohkaisi meitä työstämään ideaa hetkittäisestä epävarmuudesta huolimatta.

Kuten arviointi-kappaleessa mainitsimme, emme käyttäneet havainnointia varsinaisena arviointimenetelmänä. Osoittautui, että tietoisesta havainnoinnista ja muistiinpanoista olisi ollut hyötyä arviointia kirjoittaessamme. Tapahtumapäivän aikana saimme kävijöiltä paljon spontaania positiivista palautetta, jota olisimme mielellämme tuoneet esiin myös arvioinnissa. Useiden kävijöiden mielestä Kohtaamiskirjaston kaltaisia tapahtumia olisi hyvä järjestää opintojen tueksi jatkossakin. Olemme kävijöiden kanssa samaa mieltä. Kohtaamiskirjasto koettiin tarpeelliseksi tilaisuudeksi, joka todella konkretisoi eettisen osaamisen ja asiakastyön osaamisen teemoja. Vaikka Elävä kirjasto -menetelmä on ollut olemassa jo pitkään, eivät monet Kohtaamiskirjaston kävijöistä olleet kuulleet siitä aikaisemmin. Jotkut kävijöistä innostuivatkin mahdollisesti hyödyntämään menetelmää omassa työssään.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittyneet ja oppineet paljon. Olemme tiedostaneet heikkouksiamme ja vahvuuksiamme sekä kehittyneet monissa asioissa, joita emme edes asettaneet oppimistavoitteiksi. Jo alusta asti visioimme ja suunnittelimme opinnäytetyötämme luovasti ja varsin yksityiskohtaisesti. Näiden ideoiden saattaminen tekstin muotoon osoittautui meille kuitenkin haasteelliseksi. Juuri kirjoittamisen vaikeuden takia aikataulumme pitkittyivät ja koimme epävarmuutta projektin onnistumisesta. Vaikka tiesimme, millaiseen tietoperustaan Kohtaamiskirjasto rakennettaisiin, oli luotettavien lähteiden löytäminen haastavaa. Vaikeuksista huolimatta onnistuimme löytämään sopivaa lähdekirjallisuutta ja peilaamaan niistä toimintaamme ja sen perusteita. Prosessi kehitti meitä tiedon hankkijoina ja tekstin tuottajina.



Opinnäytetyöprosessi kehitti myös muita tärkeitä taitoja jotka ovat hyödyllisiä työelämässäkin. Kohtaamiskirjaston järjestäminen paransi meidän organisointi-, yhteistyö- ja viestintätaitojamme. Organisointitaidot olivat keskeisessä osassa, sillä Kohtaamiskirjaston järjestämisessä tuli ottaa huomioon paljon erilaisia asioita, kuten materiaaleja ja ihmisiä, sekä ratkaista tilojen ja logistiikan ongelmia. Organisoinnissa meitä auttoivat tarkka suunnittelu sekä selkeä työnjako keskenämme. Yhteistyö- ja viestintätaidot kehittyivät erityisesti, kun prosessin aikana rekrytoimme kirjoja ja pidimme tiiviisti yhteyttä niihin sekä muihin yhteistyötahoihin. Etenkin kirjojen kanssa työskennellessämme opimme joustavuutta, mutta myös toimintaan sitouttamista. Koska emme tehneet kirjojen kanssa sopimuksia Kohtaamiskirjastoon osallistumisesta, nousivat omat viestintä- ja yhteistyötaitomme merkittäviksi tapahtuman onnistumisen kannalta. Koko opinnäytetyöprosessin läpi käyminen kahdestaan on myös osaltaan kehittänyt yhteistyötaitojamme. Viestintätaitojamme kehitti lisäksi tapahtuman markkinointi.

Opiskelijat ottivat Kohtaamiskirjaston innolla vastaan ja palautteiden perusteella tapahtuma myös saavutti tavoitteensa. Koska tapahtuma oli erittäin onnistunut, voidaan päätellä, että tämän kaltainen toiminta vahvistaa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja kehittää heidän ammatillisuuttaan vahvistaen asiakastyön osaamista. Kävijöiden antaman palautteen perusteella kehittämis ehdotuksena on, että Kohtaamiskirjaston kaltaisia tapahtumia kannattaisi järjestää myös jatkossa. Toimintaa voisi toteuttaa monissa eri muodoissa eri teemoin tai eri opintojaksojen yhteydessä. Kohtaamiskirjaston voisi esimerkiksi järjestää eri teemaviikkojen (rasisminvastainen viikko, vanhustenviikko) yhteyteen. Järjestämällä säännöllisiä Elävä kirjasto - tapahtumia sosiaali- ja terveysalan yksikkö vahvistaisi yhteistyötä monien eri järjestöjen kanssa ja tukisi opiskelijoidensa käytännön oppimista.

Opinnäytetyömme raportoinnissa olemme pyrkineet tarkkuuteen ja johdonmukaisuuteen. Jotta järjestämämme tapahtuma olisi luotettava ja toistettavissa, olemme kuvanneet toimintaamme yksityiskohtaisesti ja perustelleet tekemiämme valintoja teorian ja menetelmämme pohjalta. Olemme kiinnittäneet huomiota kriittiseen ja pohtivaan otteeseen tuomalla havaintojamme esille toiminnan kuvauksessa ja arvioinnissa. Vaikka mainitsimme kirjoittamisen olevan meille opinnäytetyöprosessin haasteellisin osuus, koemme kuitenkin onnistuneemme luomaan hyvän ja vakuuttavan raportin.

Opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa kokemus. Parasta on ollut kuitenkin huomata, että opinnäytetyömme toiminta, Kohtaamiskirjasto, inspiroi siellä käyneitä opiskelijoita monin tavoin. Lukiessamme kävijöiden palautteita, vaikutuimme siitä, että kävijät olivat tavoittaneet saman idean kuin me alkaessamme suunnittelemaan Kohtaamiskirjastoa – jokainen ihminen tulee kohdata arvokkaana yksilönä, moninaisuutta kunnioittaen.

## LÄHTEET

Abergel, R. Rothmund, A. Titley, G. Wootsch, P. 2005. Elävä kirjasto – Järjestäjän käsikirja. Suom. Pohjoismaiden ministerineuvosto. Kööpenhamina; Euroopan neuvosto.

Arki, arvot, elämä, etiikka – Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2005. Talentia ry.

Bardy, M. Känkänen, P. 2005. Omat ja muiden tarinat – Ihmisyyttä vaalimassa. Stakes.

Etninen tasa-arvo työelämässä. 2013. Tunnista ennakkoluulo. Hakupäivä 27.5.2013. <http://www.etna.kaapeli.fi/ennakkoluulot.htm>.

Ihmisoikeudet.net – Oppia ihmisyydestä. 2013. Ihmisen moraali ihmisoikeuksien perustana. Hakupäivä 27.5.2013. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=mita-ovat>.

Ihmisoikeudet.net – Oppia ihmisyydestä. 2013. Mitä ihmisoikeudet sisältävät? Hakupäivä 27.5.2013. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=mita-sisaltavat>.

Ihmisoikeudet.net – Oppia ihmisyydestä. 2013. YK:n julistukset ja sopimukset. Hakupäivä 20.5.2013. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=ykn-julistukse-ja-sopimukset>.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948. Yhdistyneet Kansakunnat. Hakupäivä 20.5.2013. [http://www.ihmisoikeudet.net/uploads/materiaali/YK\\_Ihmisoikeuksien%20julistus.pdf](http://www.ihmisoikeudet.net/uploads/materiaali/YK_Ihmisoikeuksien%20julistus.pdf).

Kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia. 2012. Elävä kirjasto. Hakupäivä 3.5.2013. <http://www.keks.fi/elavakirjasto>.

Kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia. 2012. Lukurauhaa, muttei hiljaisuutta. Hakupäivä 28.5.2012. <http://www.keks.fi/elavakirjasto/taustaa/lukrauhaa>.

Kansanvalta.fi – Vaikuttajan tietopankki. 2006. Perustuslaki. Hakupäivä 20.5.2013. <http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Oikeudet/Suomenperustuslaki>.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.

Lehtovirta, M. Peltola, L. 2012. Ihminen mielessä – Psykologian perusteet lähihoitajalle. Edita.

Mattila, K. 2008. Arvostava kohtaaminen – arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. PS-kustannus.

Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. WSOY.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2011. Vuorovaikutustaidot sosiaali- ja terveysalalla. Tammi.

Ojanen, M. 2002. Elämän mieli ja merkitys. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ollila, M-R. 1997. Katsojista osallisiksi. Teoksessa K. Kajaste (toim.) Suomalainen mahdollisuus – näkökulmia hyvinvointimme tulevaisuuteen. Helsinki: Edita, 126-144.

Pietilä, H. 2006. Ihmisarvo ja ihmisoikeudet - Kaikille yhteinen eettinen filosofia. Opetushallituksen teoksessa Kaikki virtaa – Elämäkatsomustiedon perusta ja tulevaisuus.

Puhakainen, J. 2002. Ihmisen arvo tässä ajassa. Vaasa: Ykkösoffset Oy.

Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Yliopistopaino.

Sarvimäki, A. Stenbock-Hult, B. 2009. Hoitotyön etiikka. Edita Prima.

Sennett, R. 2004. Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa. Suom. K. Koskinen. Tampere; Vastapaino.

Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. 2011. ETENE. Hakupäivä 22.5.2013. [http://www.etene.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=63023&name=DLFE-2903.pdf](http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=63023&name=DLFE-2903.pdf).

Suomen nuorisoyhteisö - Allianssi ry Elävä kirjasto -hanke. 2009. M. Kumpulainen (toim.) Elävän kirjaston Materiaalipaketti järjestäjälle.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2013. Sosiaalialan koulutusohjelman osaamisprofiili. Hakupäivä 8.5.2013. [http://www.oamk.fi/koulutus\\_ja\\_hakeminen/opiskelu\\_oamkissa/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=osaamisprofiili&opas=2013-2014&code=5007](http://www.oamk.fi/koulutus_ja_hakeminen/opiskelu_oamkissa/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=osaamisprofiili&opas=2013-2014&code=5007).

Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2001. ETENE. Hakupäivä 7.5.2013. [http://www.etene.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=17185&name=DLFE-543.pdf](http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DLFE-543.pdf).

Viinamäki L. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Gummerus kirjapaino oy.

Vilkka, H. Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä; Gummerus.

Yhdenvertaisuuslaki 21/2004.

## LIITTEET

Liite 1	Osallistujan arvio
Liite 2	Kirjan arvio
Liite 3	Kirjojen rekrytointimainos
Liite 4	Mainos osallistujille
Liite 5	Sähköpostiviesti kirjoille
Liite 6	Kiitoskirje kirjoille
Liitte 7	Esimerkki kirjaesittelystä
Liite 8	Kohtaamiskirjaston säännöt

## LIITE 1

# KOHTAAMISKIRJASTO

Osallistujan arvio

Kohtaamiskirjasto oli onnistunut tapahtuma

eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	samaa mieltä
1	2	3	4

Miten koet Kohtaamiskirjaston tukeneen ammatillisuuttasi?

Ei mitenkään	Hieman	Hyvin	Erittäin hyvin
1	2	3	4

Mitä hyötyä koet saaneesi Kohtaamiskirjastosta tulevaan työhösi?

---

---

---

---

---

Millaisia ajatuksia lainaustilanteet herättivät?

---

---

---

---

---

Kohtaamiskirjasto oli sopiva tapahtuma sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	samaa mieltä
1	2	3	4

## LIITE 2

# KOHTAAMISKIRJASTO

Kirjan arvio

Miten mielestäsi perehdytystapaaminen onnistui?

---

---

---

---

Miten mielestäsi Kohtaamiskirjasto onnistui?

---

---

---

---

Millaisia Kohtaamiskirjaston lainaustilanteet olivat?

---

---

---

---

---

---

---

Kohtaamiskirjasto oli sopiva tapahtuma sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	samaa mieltä
---------------	--------------------------	----------------------------	-----------------

1	2	3	4
---	---	---	---



## **Olisitko kiinnostunut toimimaan elävänä kirjana Kohtaamiskirjastossa?**

Osallistumalla Kohtaamiskirjastoon elävänä kirjana saat arvokasta kokemusta. Pääset jakamaan tarinasi ja olemaan mukana ainutlaatuisessa projektissa, joka edistää tulevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten myönteistä suhtautumista ihmisten erilaisuuteen.

### **MITÄ?**

Kohtaamiskirjasto on Elävä kirjasto –menetelmään perustuva tapahtuma, jossa kävijät lainaavat eläviä kirjoja ja keskustelevat heidän kanssaan kirjan edustamasta aiheesta. Lainattavat henkilöt ovat erilaisiin vähemmistöihin tai muihin ryhmiin kuuluvia, jotka usein kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää.

### **MILLOIN?**

Tiistaina 10.9.2013. klo 8.30-13.00

### **MISSÄ?**

Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä.

### **KENELLE?**

Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille.

### **MIKSI?**

Kohtaamiskirjaston tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eettistä osaamista ja asiakastyön osaamista. Se on kahden sosionomiopiskelijan toiminnallinen opinnäytetyö, joka tehdään yhteistyössä Oulun seudun ammattikorkeakoulun kanssa.

### **MITÄ MINULTA VAADITAAN?**

- Mahdollisuutta osallistua perehdytystapaamiseen tiistaina 3.9.2013, klo 17.30-19.00
- Mahdollisuutta osallistua itse Kohtaamiskirjastoon 10.9.2013, klo 9.00-13.00
- Kokemusta Elävästä kirjastosta tai halukkuutta ottaa siitä selvää
- Kypsyyttä keskustella erilaisten lukijoiden kanssa edustamastasi aiheesta

### **MITEN?**

Ilmoittaudu mukaan Eläväksi kirjaksi sähköpostilla (**sähköpostiosoite**)

Lisätietoja kaikesta Kohtaamiskirjastoon liittyvästä saat sähköpostilla tai soittamalla

**Lotta Tanner**, p. (puhelinnumero), **Katariina Tervonen**, p. (puhelinnumero)

Vain sinun avullasi Kohtaamiskirjaston toteutuminen on mahdollista! Tervetuloa mukaan!

## LIITE 4



<b>Missä?</b>	Sote-yksikön liikuntasalissa
<b>Milloin?</b>	Tiistaina 10.9. klo. 9-13
<b>Kenelle?</b>	OAMK:in sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille
<b>Ai häh?</b>	<p>Kohtaamiskirjasto on kuten oikea kirjasto, mutta lainattavina on kirjojen sijaan aitoja ihmisiä. Kohtaamiskirjastossa lainaat yksin tai kaverin kanssa elävän kirjan n. 20 minuutiksi ja pääsette keskustelemaan kirjan edustamasta aiheesta.</p> <p>Kirjavalikoimassa on mm. lesbo, transsukupuolinen nainen, entinen elinkautisvanki, lähetyssaarnaaja... Tule ja kohtaa ihminen!</p>
<b>Miksi?</b>	Koska meillä kaikilla on ennakkoluuloja. Koska ennakkoluulot ovat murrettavissa. Koska jokaisella on oikeus tulla kohdatuksi yksilönä.

Tervetuloa osallistumaan toiminnalliseen opinnäytetyöhömmme!

T. Lotta ja Katariina, sos0snb

## LIITE 5

Hei!

Toivotamme sinut lämpimästi tervetulleeksi kirjaksi Kohtaamiskirjastoon. Kohtaamiskirjasto järjestetään tiistaina 10.9.2013 klo 9.00-13.00. Toivomme että kirjat saapuvat paikalle klo 8.30. Päivän aikana tarjolla on kahvia, teetä ja välipalaa sekä Kohtaamiskirjaston jälkeen sosiaali- ja terveysalan yksikkö tarjoaa lounaan koulun ravintola Alwarissa.

Ennen Kohtaamiskirjastoa järjestämme kaikille kirjoille yhteisen perehdytystapaamisen tiistaina 3.9.2013 klo. 17.30-19.00. Perehdytystapaamisessa käymme läpi tapahtuman kulkua ja kirjojen roolia. Toiveemme on, että olisit etukäteen miettinyt kirjasi otsikon ja muutaman stereotyyppisen esittelylauseen. Kokoamme näistä esittelykansioita Kohtaamiskirjaston vieraille.

Kohtaamiskirjasto ja perehdytystapaaminen järjestetään Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä, osoite Kiviharjuntie 8, 90220 OULU. Tavataan pääaulassa Louhi-rakennuksessa (pääovien edessä on ulkona liikenneympyrä ja opastetaulu).

Varmistathan vielä tulosi vastaamalla tähän viestiin! Jos sinulla on mitä tahansa kysyttävää, voit ottaa meihin yhteyttä sähköpostilla tai puhelimella.

(Yhteystietomme)

## LIITE 6

Hei (Nimi)! Haluamme vielä kiittää sinua osallistumisestasi Kohtaamiskirjastoon. Tapahtuma oli erittäin onnistunut ja sai hyvää palautetta osallistujilta. Suurin kiitos siitä kuuluu teille osallistuneille kirjoille, joita ilman tapahtuma ei olisi onnistunut. Luimme läpi palautteita ja sinun kirjastasi sanottiin mm. näin;

" Lisätietoa cp-vammasta, lisää avarakatseisuutta."

" Hyvä mieli jäi, ja paljon kerrottavaa cp-vammaiselle serkulle."

" Se että vaikka elämä ei ole aina ruusuilla tanssimista, ja että aina voi tapahtua sellaista mitä ei ole suunnitellut tai mihin ei ole varautunut, niin kaikesta voi avun kanssa nousta. Me olemme kaikki samanlaisia. Kuka oikeastaan määrittelekään mikä on normaali?"

Hyvää Syksyä!

Lotta ja Katariina

Ps. Kirjastossa kuultua;

" Olisipa itelläkin jotakin erityistä että minut voisi lainata."



# MUSLIMINAINEN

- Terroristi
- Pukeutuu burkhaan
- Alistettu
- Tekee mitä mies käskee
- Ei sananvaltaa
- Ei lähde kotoaan
- Somali tai arabi

TULE. NÄE. KOHTAA.

# KOHTAAMISKIRJASTO

1. ASTU ROHKEASTI SISÄÄN!
2. VALITSE MIELENKIINTOINEN KIRJA  
LAINAUSTISKILTÄ
3. LAINA-AIKA N. 20 MIN (LAINAUS ON  
KIRJAN JA LAINAAJAN VÄLINEN  
KESKUSTELU)
4. PALAUTA KIRJA SAMASSA  
HENKISESSÄ JA FYYSISESSÄ  
KUNNOSSA, KUIN SE OLI LAINATESSA  
(LAINAUS PERUSTUU  
MOLEMMINPUOLISEEN  
KUNNIOITUKSEEN!)
5. TÄYTÄ PALAUTELOMAKE! 😊